

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904.   Andra Kammaren.   N:o 44.

Tisdagen den 26 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande april.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att gemensamma omröstningar komme att äga rum den 30 innevarande april öfver de voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarna godkända.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 8 kap. 25 § strafflagen.

§ 4.

Vidare föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 12, 75, 76, 77, 78 och 79 samt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 40.

Härefter lämnades ordet på begäran till

Herr vice talmannen Pehrson, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få till kammaren hemställa, att kammaren ville besluta, att på föredragningslistan för morgondagens plenum må främst bland två gånger bordlagda ärenden få uppföras statsutskottets utlåtande n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge och därefter statsutskottets utlåtanden n:is 12, 75, 76, 77

och 78 samt därefter öfriga ärenden i den ordning, de förekomma å föredragningslistan i dag.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt blef af kammaren bifallet.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om visst tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *A. P. Gustafsson* i Sjögesta under 4 dagar fr. o. m. den 27 april,
 » *O. A. Brodin* » 3 » » » 27 » och
 » *K. H. Bergendahl* » den 27 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,42 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Onsdagen den 27 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 20 innevarande april förda protokoll.

§ 2.

Anmäldes och godkändes följande inkomna förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från *statsutskottet*:

n:o 78, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från kronohemmanet Mörby n:o 1 i Stockholms län;

n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af kronojord för framdragande af vissa elektriska ledningar;

n:o 80, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till landtförsvaret af ett Visborgs kungsladugård tillhörande område; och

n:o 81, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösningspriset å till statsverket hembjudna frälseräntor;

från *lagutskottet*:

n:o 82, i anledning af väckt motion om ändring af 47 och 48 §§ landstingsförordningen; och

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående handel med konstgjorda gödselmedel;

från *Riksdagens kansli*:

n:o 84, angående förbud mot all utskänkning af öl å arméns lägerplatser äfvensom inom arméns och flottans samt kustartilleriets kasernområden; samt

från *bevillningsutskottet*:

n:o 85, i anledning af väckt motion om viss ändring i bevillningsförordningen i fråga om gift kvinnas beskattning.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *E. F. V. Meyer* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter sadelmakaren Johan Fredrik Killander från Skärstad i Östergötlands län.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 4.

§ 5.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande, n:o 79, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

Under återopande af bilagdt protokoll i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 äfvensom utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 26 mars 1904 hade Kungl. Maj:t uti en sistnämnda dag till Riksdagen aflåten proposition, n:o 70, föreslagit Riksdagen medgifva, att frågan om sträckningen af sjö-

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

Angående
bestämmande
af sträckning-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)

gränsen emellan Sverige och Norge från den i förenämnda protokoll omförmälda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen ginge, måtte hänskjutas till afgörande af en särskild skiljedomstol, i öfverensstämmelse med hvad i protokollen vore anfördt.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen medgäfve, att frågan om sträckningen af sjögränsen emellan Sverige och Norge från den i protokollet i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 och i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 26 mars 1904 omförmälda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen ginge, måtte hänskjutas till afgörande af en särskild skiljedomstol, i öfverensstämmelse med hvad i protokollen vore anfördt, dock med den ändring, i afseende å valet af en femte skiljeman, som tillika skulle vara domstolens ordförande, att, därest de fyra först utsedde skiljemännen vid detta val stannade i lika röstetal, valet skulle öfverlämnas åt Hans Maj:t Konungen.

Vid utlåtandet hade fogats reservationer:

af herrar vice talmannen *Pehrson, von Friesen, Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Boström, Odqvist, Sjö, Nilsson* i Skärhus och *Ödman*; samt
af herr *Petersson* i Påboda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Herr talman, mina herrar! I det betänkande, statsutskottet afgifvit öfver den kungl. proposition, som nu föreligger till afgörande, har utskottet till en början gifvit uttryck åt den meningen, att det varit mest önskvärdt, om den ifrågavarande tvistefrågan kunnat afgöras i de för behandling af frågor, som röra bägge rikena, eljest vanliga formerna. Jag är icke fullt säker om, huru utskottet tänkt sig en tillämpning af de vanliga formerna vid afgörandet af denna fråga. Enligt riksakten behandlas frågor, som angå båda rikena, af Konungen i sammansatt statsråd. Men huruvida en fråga där kan få sin slutliga lösning är beroende på frågans beskaffenhet. Den kan vara af sådan beskaffenhet, att därtill jämväl fordras representationernas medverkan. Om detta skall anses vara fallet med förevarande fråga, därom kunna ju möjligen olika meningar förefinnas. Jag antager emellertid, att utskottet delat den uppfattning, som uttalades af den ledamot i Första Kammaren, hvilken vid remissen yttrade sig i frågan, och som utgick därifrån, att något beslut i förevarande fall icke kunde komma till stånd, utan att Riksdag och Storting därtill gifve sitt samtycke, men tillika uttryckte den meningen, att det varit önskvärdast, om Konungen och representantförsamlingarna omedelbart kunnat fatta sitt beslut i ärendet. Har nu detta varit utskottets mening, då det ansett de vanliga formerna företrädesvis hafva bort komma till användning, kan jag till fullo instämma i detta utskottets

yttrande. Men det har icke varit möjligt att bringa frågan till afgörande på det sättet. Det skulle ju ovilkorligen förutsätta, att man kunnat från bägge sidor ena sig om en viss sträckning af gränslinjen, som kunnat föreläggas bägge representantförsamlingarna till godkännande. Vid den förberedande förhandling, som ägt rum emellan bägge rikenas statsråd, har emellertid icke någon sådan enighet kunnat uppnås. Därför har det icke heller varit möjligt att få frågan löst på det sättet.

*Angående
bestämmande
af sträckningen
af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)*

Man har då icke funnit någon annan utväg än att använda tillsättandet af en särskild skiljedomstol för frågans lösning på sätt, som numera börjat blifva alltmera vanligt i fråga om tvister emellan stater. Då Konungens rådgifvare trott sig kunna tillstyrka en sådan anordning, har detta naturligtvis i främsta rummet skett med hänsyn till denna frågas beskaffenhet. Hade det varit fråga om ordnandet af det konstitutionella förhållandet mellan bägge rikena, om bibehållande eller afskaffande af gemensamma institutioner eller nyskapande af sådana, hade det förvisso icke inom det nuvarande statsrådet ifrågasatts att hänskjuta frågan till afgörande af andra myndigheter än de i riksakt och grundlag fastställda. Här har alldeles icke varit fråga om något sådant. Här är öfver hufvud icke fråga om någon styrelseåtgärd, där det gäller att afgöra, hvad som i ett gifvet fall bör anses lämpligast och bäst att företaga. Här föreligger en annan fråga, en ren rättsfråga. Det gäller att afgöra, huruvida ett sjöterritorium, som gränsar intill Sveriges och Norges kuster, skall anses tillhöra det ena eller andra landet. Vid denna frågas afgörande får icke tagas hänsyn till politiska förhållanden eller lämplighetsskäl, utan den frågan skall afgöras allenast på rättsliga grunder. Det gäller att pröfva den rättsliga innebörden af 1661 års traktat och öfriga faktiska omständigheter, som kunna på frågan inverka, och för hvilka i Kungl. Maj:ts proposition är utförligt redogjort.

En sådan utredning och pröfning, den är väl om någon egnad att företagas af särskilda för sådant ändamål utvalda, rättskunniga män. Det är sådana frågor, som företrädesvis plägat hänskjutas till skiljemäns afgörande, när sådant hänskjutande ägt rum. Att nu den omständigheten, att de bägge rikena äro med hvarandra förenade i en union, icke bort förhindra användandet af detta rättsmedel, det synes ju ock uppenbart. Sverige och Norge äro ju inom unionen likställda och hvar för sig lika själfständiga med den inskränkning allenast, som betingas af unionsförhållandet. Men då här icke föreligger någon fråga, som berör unionsförhållandet, utan då här föreligger en tvist, som lika väl kunnat uppstå mellan Sverige och någon af dess andra grannar, och man icke — såsom jag förut sökt visa — kunnat använda någon af de vanliga formerna, då har den omständigheten, att länderna äro i union förenade, icke ansetts utgöra hinder för skiljedomsförfarandets tillämpning. Utskottet har icke heller velat slutligt motsätta sig frågans hänvisande till en sådan skiljedomstol.

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)*

Då utskottet därefter närmare går in på frågan, erinrar utskottet till en början om vikten däraf, att den fråga, som hänskjutes till skiljedomstol, noga begränsas. I anledning däraf vill jag hänvisa till, att hvad som enligt förslaget skulle hänvisas till skiljedomstol är endast och allenast frågan om sjögränsen från punkt XVIII så långt territorialgränsen går. Härigenom torde skiljedomstolens befogenhet vara tillräckligt begränsad.

Sedan erinrar utskottet om nödvändigheten däraf, att vid den blifvande förhandlingen inför skiljedomstol de synpunkter, som gjorts gällande af de i ärendet hörda svenska myndigheterna, noga beaktas och framhållas. Det är ju uppenbart, att så måste ske, och af statsrådsprotokollet framgår ju också tydligt, att detta varit meningen, hvarför denna erinring synes temligen öfverflödig.

Kommer så frågan om skiljedomstolens sammansättning. I detta hänseende har utskottet icke funnit anledning till någon annan anmärkning än i frågan om sättet för utseende af den femte skiljemannen. I den kungl. propositionen föreslås, att de fyra till hälften från hvardera landet utsedde skiljemännen skola tillkalla den femte samt att, om de ej kunna enas om denne, den femte skall utses af det främmande statsöfverhufvud, som Hans Maj:t Konungen skall därom anmoda. I afseende härå anmärker utskottet först, att det naturligaste varit, att icke femte skiljeman utsåges, utan att, därest de fyra icke kunde enas om visst domslut, tvisten skulle afgöras af Konungen. Med den grannliga ställning, som Konungen såsom regent öfver två förenade riken intager, synes det emellertid verkligen icke lämpligt, att han skall företaga en pröfning af denna mellan hans begge länder uppkomna tvistefråga.

Utskottet vidhåller icke heller den tanken, utan föreslår i stället den ändring af den kungl. propositionen, att, därest de fyra icke kunna enas om valet af den femte, denne skall utses af Hans Maj:t Konungen. Men lika litet som tvisten bör afgöras af Konungen, lika litet synes han böra utse den femte skiljemannen. Det är ju denne, som vid lika röster skall hafva afgörandet i sin hand, och det kan vid sådant förhållande icke undgås, att den uppfattningen gör sig gällande, att det likaväl är Konungen som — om än indirekt — afgjort tvisten mellan hans begge riken. Och det är detta, som man på sätt jag förut anfört icke ansett lämpligt.

De skäl, som utskottet anför mot den i den kungl. propositionen föreslagna anordningen, synas heller icke vara af den betydelse, att därå bör grundas ett afslag å samma proposition. Utskottet åberopar i sådant hänseende först, att den föreslagna anordningen skulle innebära en främmande inblandning i de förenade rikenas inbördes förhållande, hvilken vore i och för sig otillräddig. Det vill synas, som det icke vore berättigadt att här tala om främmande inblandning. Skiljedomsinstitutet har på senare tider kommit till ganska vidsträckt användning, och det är mycket vanligt, att därvid en främmande suverän antingen fungerar såsom skiljedomare

eller utser skiljedomare. Vår konung har i flera fall utöfvat sådana funktioner. Men aldrig har det försports, att därigenom den uppfattningen skulle kunna göras gällande, att vare sig Konungen eller Sverige-Norge fått tillfälle att inblanda sig i de främmande länders förhållanden, mellan hvilka tvisten förevarit. Någon anledning till sådan inblandning torde heller icke i någon mån kunna anses gifven det främmande statsöfverhufvudet genom det uppdrag som enligt propositionen eventuellt skulle lämnas ett sådant öfverhufvud. Detta uppdrag är nämligen synnerligen noga begränsadt. Det främmande statsöfverhufvudet har endast att utse en femte skiljeman, icke någonting annat. Han har således icke att på något sätt inverka på, huru denna femte skiljeman fullgör sitt uppdrag, liksom ej heller att tillse, att eller huru skiljedomen blir verkställd. Detta ligger alldeles utanför uppdraget, och det skulle därför vara en afgjord kränkning af folkrättens grundsatser, i fall detta främmande statsöfverhufvud skulle vilja försöka en sådan inblandning. Detta kan för öfrigt vara så mycket mindre att befara, som det icke kan finnas något som helst intresse hos någon främmande makt för, huru denna tvistefråga mellan Sverige och Norge afgöres.

Vid nu angifna förhållande synes det också, som om hvad utskottet vidare anför därom, att en sådan anordning som den här ifrågasatta skulle kunna i framtiden medföra följder, som böra undvikas, saknade grund i verkligheten. Ett skiljedomsförfarande mellan Sverige och Norge kan ju icke komma till stånd med mindre än att båda länderna äro därom ense. Sverige har således alltid i sin hand att bestämma, huruvida det i framtiden vill gå med på ett eventuellt förslag om hänskjutande af någon tvistefråga till skiljedomsstol. Det skiljedomsförfarande, som nu eventuellt kan komma till stånd, kan icke heller åberopas såsom prejudikat i annat fall än att det i framtiden uppkommer en fråga af samma beskaffenhet som den, hvilken nu föreligger, men att för en dylik frågas afgörande använda samma former, som man eventuellt skulle besluta använda med afseende å den nu förevarande tvistefrågan, däri kan väl icke ligga någon fara.

Jag har nu sökt visa, att de skäl, som af statsutskottet anförts mot ett bifall till den föreliggande kungl. propositionen, icke äro af den beskaffenhet, att de böra föranleda, att den sålunda föreslagna uppgörelsen nu strandar.

Innan jag slutar, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att om denna fråga icke är af särdeles stor beskaffenhet, är det dock af ett ej obetydligt intresse, att den nu finner sin lösning. Därigenom varder ju alltid ett frö till tvist mellan Sverige och Norge aflägsadt, och hvarje sådant aflägsnande skall otvifvelaktigt bidra till främjande af det goda förhållande, som vi ju alla anse böra råda mellan dessa länder. Unionsvännerna hafva således nu tillfälle att genom antagande af det föreliggande förslaget verka för ett sådant godt förhållande.

*Angående
bestämmande
af sträckningen
af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Pehrson: Herr talman, mina herrar! Anledningen till att jag och mina medreservanter varit hänvisade till att endast afgifva en blank reservation mot utskottets beslut i denna fråga är den, att detta utskottets beslut fattades efter ett långt plenum i utskottet sent på dagen, och då man, som vanligt, ville så mycket som möjligt påskynda ärendets behandling, lämnades icke någon tid för oss att afgifva en skriftlig reservation, som ju skulle ha fördröjt utlåtandets befordran till trycket. Jag ber att i stället få nu vid detta tillfälle angifva den ståndpunkt, som reservanterna intagit i denna fråga. Med reservanterna menar jag då de sju utskottsledamöterna från denna kammare, som jämte mig reserverat sig; herr Petersson i Påboda står visserligen som reservant, men han är antecknad särskildt här i utskottsbetänkandet, hvilket kan gifva anledning till den reflektionen, att han icke till alla delar gillar den uppfattning, som de öfriga reservanterna hysa.

Det har förefallit mig som om det icke kunde förnekas, att en främmande inblandning i de förenade rikenas inbördes förhållande på sätt Kungl. Maj:t här föreslagit icke vore att tillråda. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har visserligen här nyss förklarat, att han för sin del icke kan finna, att det skulle vara förenadt med någon fara att gå till väga på föreslaget sätt. En del af de motiv, som herr statsrådet anförde för denna sin uppfattning, kan jag i viss mån gilla, men jag vill dock fråga, om det icke, ifall man nu här skulle öfverlämna åt ett utländskt statsöfverhufvud att utse femte skiljeman, låter tänka sig, att någon af parterna, som beröres af tvisten, skulle kunna säga ungefär så här: hvarför utsåg detta utländska statsöfverhufvud just den personen till skiljeman, kunde han icke ha utsett någon annan? Redan den omständigheten synes mig vara af sådan beskaffenhet, att man bör undvika denna utväg, för så vidt någon annan står till buds.

Hvad då beträffar utskottets förslag, får jag säga, att jag för min del — och jag tror nog, att de öfriga reservanterna dela min uppfattning härvidlag — anser detta vara sämre än Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle Konungen, kan man säga, komma att handla medelbart, genom att vädja till ett utländskt statsöfverhufvud, som skulle utse den femte skiljemannen; enligt utskottets förslag återigen skulle Konungen handla omedelbart, i det att han själf finge utse den femte skiljemannen. Den ställning, i hvilken Konungen försättes i det sistnämnda fallet, är emellertid sådan, att den enligt min tanke borde undvikas, om den kan undvikas. Ty det låter ju tänka sig, att hur Konungen än handlar härvidlag, så kan han icke göra båda parterna till lags, utan är det till lags för den ena parten, är det inte så för den andra parten. Men hvarför skall man utsätta Konungen för en sådan obehaglig ställning? Det förefinnes för unionskonungen tillräckligt med obehag ändå, utan att man, enligt min mening alldeles i onödan, framkallar ett nytt sådant.

Från norskt likasom äfven från svenskt håll har den tanken framkastats, att man kunde öfverlämna åt skiljedomstolen i Haag att här utse den femte skiljemannen. Emot detta förslag, som, enligt hvad mig är bekant, senast antyddes af norska stortingets konstitutionskommitté, har jag att göra den erinringen, att — försåvidt jag känner till — anlitas denna skiljedomstol endast i tvistemål mellan tvenne äfven utåt skilda suveräna makter. Jag anser därför, att det kanske icke går för sig att i nu ifrågavarande fall vända sig till skiljedomstolen i Haag.

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

Det återstår då att se till, om det icke finnes någon annan utväg att åstadkomma skiljedom i denna fråga. Reservanterna vilja ingalunda, att frågan skall falla, utan äro med om, att den tvist, som här föreligger, löses på skiljedomsväg. Vi reserverar ha då trott, att skiljedomstolen skulle kunna bildas på det sättet, att i hvardera rikets statsråd utsåges två skiljemän, och dessa fyra skulle sedan på förhand välja en femte skiljeman, som tillika skulle fungera som domstolens ordförande. Nu kan man göra den invändningen mot detta förslag, att man med det icke kan bestämdt säga på förhand, att frågan kommer att lösas. Det låter nämligen tänka sig, att inom de fyra skiljemännen pluralitet icke kommer att uppnås för den femte och att hela frågan därigenom faller. Det är saunt, att en sådan invändning kan göras emot reservanternas förslag, men vill man undvika det utländska statsöfverhufvudets mellankomst och vill man undvika att försätta Konungen i den obehagliga ställning, hvori han skulle komma genom ett antagande af utskottets förslag, och anser man sig icke här kunna vädja till skiljedomstolen i Haag, hvad återstår då i skiljedomsväg annat än hvad reservanterna här föreslagit? Om — som jag tror och är lifligt öfvertygad om — de fyra skiljemännen skola allvarligt fatta sin uppgift, söka de nog att komma öfverens om en femte skiljeman. Om de däremot — emot all förmodan — icke skulle kunna komma till pluralitet för den femte, har visserligen frågan för den gången fallit, men, såsom jag tror, fallit framåt, så att skiljemännen nästa gång, om samma förfarande ånyo kommer att användas, nog komma öfverens om utseendet af den femte skiljemannen.

Jag har nu i korthet redogjort för reservanternas förslag, såsom de tänkt sig det, men innan jag bestämdt formulerar detsamma, ber jag, herr talman, att närmare få angifva motiveringen till det. Reservanterna vilja som motivering till sitt förslag ha allt hvad som i utskottets motivering anföres å sid. 19 och i fortsättningen å sid. 20 till och med orden »träffa sitt afgörande», det därpå följande stycket, som börjar med orden »Däremot kan» och slutar med orden »Hans Maj:t Konungen» anse reservanterna böra helt och hållet utgå; det tredje stycket å sid. 20 däremot bör enligt reservanternas mening kvarstå endast med den förändring, att första meningen skall erhålla följande lydelse: Däremot anser utskottet, som visserligen ej finner någon betänklighet mot, att till femte ledamot af skiljedomstolen må

Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.

(Forts.)

utses en främmande stats undersåte, det dock icke böra ifrågakomma att öfverlämna valet af honom åt ett främmande statsöfverhufvud. Efter detta vilja reservanterna tillägga ett nytt stycke af följande innehåll: »Skulle, hvad som i statsrådsprotokollet säges icke vara sannolikt, de fyra först kallade skiljemännen icke kunna enas i valet af den femte, anser utskottet, att det åt skiljedomstolen lämnade uppdraget bör anses hafva förfallit.»

Med stöd af denna af mig nu närmare angifna motivering får jag framställa följande yrkande: »att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att frågan om sträckningen af sjögränsen emellan Sverige och Norge från den i protokollet i sammansatt norskt och svenskt statsråd den 15 mars 1904 och i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 26 mars 1904 omförmälda punkt XVIII ut i hafvet, så långt territorialgränsen går, må hänskjutas till afgörande af en särskild skiljedomstol, i öfverensstämmelse med hvad i protokollen är anfördt, dock med den förändring att, därest de fyra först utsedda skiljemännen vid valet af den femte stanna i lika röstetal, det åt skiljedomstolen lämnade uppdraget skall anses hafva förfallit», och anhåller jag, herr talman, om bifall till detta af mig nu framställda yrkande.

Herr Hjärne: Herr talman! Emedan jag begärt ordet i denna fråga, torde jag icke behöfva försäkra, att jag gjort det i full öfvertygelse om nödvändigheten att bevara den goda grannsämjan emellan de båda unionsrikerna äfven i minsta småsak. Man kan icke annat än glädja sig öfver det intresse, som båda regeringarna ådagalagt för att så snart som möjligt bilägga denna tvistefråga, som ju i sig själfvt kan synas ganska obetydlig, men likväl för den bohüsländska fiskarbefolkningen är af betydligt större vikt, emedan den rör deras lifsuppehälle. Därför måste naturligtvis den svenska regeringen och den svenska Riksdagen noga se till, att icke denna befolknings intressen på något sätt obehörigen kränkas. I fall icke så varit förhållandet, kunde det kanske icke vara så mycket att säga, äfven om den svenska regeringen för den unionella grannsämjans skull utan vidare hade öfverlämnat de nu ifrågavarande undervattensgrunden under norsk statsöfverhöghet. Det hade onekligen varit högst önskvärdt, om de båda regeringarna sinsemellan uppgjort tvisten i dess helhet, uppgjort den med hänsyn icke blott till gamla traktater och kartor, utan äfven med hänsyn till enskilda och offentliga intressen, som i denna fråga på något sätt beröras. En sådan uppgörelse hade ju varit en synnerligen vacker uppgift för den diplomatiska verksamheten inom unionens ram, och eu sådan fullständig uppgörelse är ju alltid att föredraga framför fortsatt tvist, äfven om denna tvist har gestalten af en process inför skiljedomstol. Jag är öfvertygad om, att Riksdagen med nöje hade lämnat sitt bifall till det resultat, hvar-till regeringarna hade vid en sådan uppgörelse med samdräkt kommit. Ty därigenom skulle man ju, bland annat, kunnat undvika de inga-

lunda obetydliga kostnader, som ett skiljedomsförfarande i alla händelser måste medföra. Under vissa förutsättningar skulle ju dessa kostnader kunna öfverstiga hela det penningevärde, som den pågående tvisten kan gälla, äfven om man i detta penningevärde inräknar äfven den ersättning, som enligt min mening måste tillerkännas den bohuslänska befolkningen, i fall den på en sådan uppgörelse skulle lidit någon ekonomisk förlust. Herr Ödman har också i sin motion påpekat vissa kostnader, som eventuellt skulle kunna komma i fråga i anledning af denna tvistefrågas afgörande.

Nu ha emellertid de båda regeringarna icke kommit så långt. Af de handlingar, som blifvit framlagda för Riksdagen, framgår, såvidt jag kan se, tyvärr icke heller, att båda regeringarna ha synnerligen ansträngt sig för att på det sättet helt och hållet och definitivt uppgöra denna lilla tvistefråga. I stället ha regeringarna förenat sig om ett skiljedomsförfarande, och detta har blifvit ordnad i likhet med internationella föredömen. Det är icke det hvarjehanda förfarings-sätt, som kan komma i fråga emellan stater, som äro förbundna genom en sådan statsunion som Sverige och Norge. Genom denna uppgörelse, genom skiljedomsförfarande, har nu frågan utan nödtvång fått en mer vidtutseende beskaffenhet än den borde ha fått, och den hotar äfven att ådraga staten rätt afsevärda kostnader, som eljest kunnat undvikas. Såsom saken nu föreligger, är det sålunda egentligen mindre fråga om, huruvida Grisebådarne skola höra till Sverige eller till Norge, än om huru en skiljedomstol emellan Sverige och Norge skall vara inrättad. Om det ursprungliga tvisteföremålet har jag därför så mycket mindre anledning att yttra mig, som det ju nu också skulle komma under domstols pröfning, i fall ett sådant skiljedomsförfarande antages. Jag vill blott tillåta mig, med afseende på själfva tvisteföremålet, att betona, att det här gäller icke blott den territoriella statsöfverhögheten öfver ett visst vattenområde, utan den gäller äfven den fiskerättighet, som kan tillkomma svenska undersåtar jämväl oberoende af huruvida detta område tillerkännes den ena eller den andra staten. Det är hvad den ursprungliga tvisten gäller.

Vidare vill jag också framhålla, att, såvidt af tillgängliga handlingar synes, befinner sig Sverige i besittning af tvisteföremålet och detta i såväl statsrättsligt som privaträttsligt afseende. Och därför kan tvistens snara afgörande just genom skiljedomstol icke ifrån svensk synpunkt förefalla af omständigheterna påkalladt, eftersom ju ett norskt ingripande emot en svensk besittning, oberoende af skiljedomstolens utslag, naturligtvis måste anses helt och hållet utesluten. Därför vill jag icke heller inlåta mig på den frågan, som i och för sig kunde vara rätt intressant, huruvida och i hvilken mån gamla traktater och gränsregleringar emellan den gamla dansk-norska monarkin och Sverige kunde användas såsom bevismaterial ifråga om tvist emellan de nuvarande unionsstaterna Sverige och Norge.

Jag vill icke heller inlåta mig på frågan om ärendets behandling i konstitutionellt afseende. Vissa betänkligheter ha ju blifvit

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

framställda både nu och vid remiss af den kungl. propositionen. Men jag vill icke inlåta mig närmare på dem. Jag vill blott framhålla, att riksaktens i och för sig tämligen oklara bestämmelser angående sammansatt statsråd ha i praxis blifvit föremål för en lång tillämpning och utveckling. Men äfven denna praxis kan ju anses oklar, därför att den öppnar vissa alternativ, som kunna eventuellt begagnas i olika fall, och jag vill för min del icke inlåta mig på särskildt klander af den svenska regeringen, därför att den valt det alternativ, som här är fallet. Men jag vill framhålla, att det varit önskvärdt, just för förebyggande af betänkligheter, om ärendet blifvit behandladt icke blott i norskt sammansatt statsråd, utan också i svenskt-norskt sammansatt statsråd. Därvid fäster jag mig icke, men jag vill blott betona, att i hvarje fall måste skiljedomstols inrättande i denna fråga betraktas såsom en nödfallsutväg, sedan man nu förgäfvat sökt komma till uppgörelse i godo genom förhandling parterna emellan, ty det är ju icke i godo, de processa i alla fall. Det förefaller mig, som om denna nödfallsutväg blifvit något för hastigt tillgripen. Jag kan icke säga heller, att enligt de tillgängliga handlingarna en fullständig utredning af de förhållanden, som föranledt den kungl. propositionen, föreligger. På svensk sida ha ju de nödiga utlåtandena af vederbörande myndigheter och intresserade personer icke inkommit, innan de svensk-norska kommissarierna fullgjort sitt uppdrag sommaren 1897, utan först efteråt, men ändå ha dessa kommissariers uppgörelse bildat uppslaget till dessa förhandlingar. Vi få visserligen veta, hvilka de norska påståendena med afseende på gränsdragningen äro, men vi få icke i den kungl. propositionen på något sätt reda på de skäl, på hvilka de norska vederbörandena stödjade dessa påståenden.

Vidare vill jag framhålla, att de ömsesidiga yrkandena icke äro klart och tydligt formulerade. Visserligen är själfva tvisten begränsad så där i allmänhet, men då det gäller ett skiljedomsförfarande, i synnerhet efter moderna, internationella föredömen, håller jag på det, att tvistepunkterna skola vara klart och bestämdt formulerade. Så var det t. ex. vid den bekanta Alabama-uppgörelsen mellan England och Förenta staterna, och så skedde äfven i våra dagar helt nyligen vid uppgörelsen angående gränsen mellan Kanada och Förenta Staterna. Här föreliggande emellertid inga bestämdt formulerade yrkanden i form af frågor, som äro ämnade att på det sättet föreläggas skiljedomarne till besvarande. Sålunda synes det mig, att skiljedomstols upprättande öfver hufvud alltför tidigt blifvit bragt å bane.

Vidare förefaller det mig, som om själfva skiljedomstolens sammansättning har blifvit alltför mycket öfverlämnad åt en obestämd framtid. Det förefaller nämligen egendomligt, att då man af grannlagenhetsskäl icke vill åt unionskonungen lämna uppdraget att utse en femte skiljeman, man likväl icke ansett grannlagenheten hindra att utsätta honom för den kanske ännu större förlägenheten att bestämma, till hvilket främmande statsöfverhufvud detta uppdrag

skall anförtras. Det kan här verkligen vara fråga om ett betänkligt prejudikat för afgörandet af kommande liknande tvistefrågor mellan unionsrikena, ej blott i fråga om gränsangelägenheter utan äfven i fråga om åtskilligt annat. Nu försäkras det visserligen af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att ett sådant prejudikat icke härigenom får anses vara gifvet. Detta är godt och väl, men det hade varit högst önskligt, att ett motsvarande förbehåll blifvit uttaladt äfven af någon af den norska regeringens ledamöter. Öfverhufvud taget är, såsom blifvit framhållet af herr vice talmannen, ett sådant sätt att inblanda ett främmande statsöfverhufvud i tvisten alldeles oantagligt för Riksdagen. Det kan också tilläggas, att om Sverige och Norge nu skulle vara tvungna, för att afgöra en sådan obetydlig inbördes tvist som denna, att vända sig till utländsk hjälp, äfven blott för att utse skiljedomare, detta skulle taga sig högst besynnerligt ut i våra dagar, då två sådana världsmakter som Frankrike och England kunnat uppgöra en öfverenskommelse angående en mängd världsomfattande gränstvister utan anlita det af främmande skiljedomare. Vi måste nog i dessa allvarliga tider ganska starkt hålla på de förenade rikenas anseende inför utlandet, på Norges likaväl som på Sveriges, och jag tror, att detta icke skulle bidraga till att stärka anseendet vare sig i den ena eller andra riktningen.

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

Jag vill också påpeka, att det finnes internationella skiljedoms-traktater, där just det främmande statsöfverhufvud, som skall utse en skiljedomare, är på förhand designeradt. Jag vill blott omnämna den engelsk-amerikanska skiljedoms-traktaten af 1898 och den italiensk-argentiniska skiljedoms-traktaten af samma år. I den förra traktaten angifves uttryckligen, att det är konungen af Sverige och Norge, som skall utse ifrågavarande skiljedomare, och i den senare traktaten gifves uppdraget alternativt åt konungen af Sverige och Norge och åt presidenten i det schweiziska edsförbundet. Det finnes således ovillkorligen prejudikat för att i en skiljedoms-traktat ett sådant främmande statsöfverhufvud är på förhand bestämdt gifvet.

På samma sätt är ej heller i det kungliga förslag, som nu föreligger, angifvet, hvilka kvalifikationer de svenska och norska ledamöterna af ifrågavarande skiljedoms-stol skola äga. Utskottet har visserligen för sin del härvidlag supplerat med några ord. Utskottet önskar nämligen »att till skiljemän utses personer, som på grund af sin föregående utbildning kunna antagas vara i stånd att, utan hänsyn till annat än hvad en noggrann sakutredning af rättsfrågan må gifva vid handen, träffa sitt afgörande».

Äfven detta synes mig emellertid vara ganska otillräckligt, och jag vill i detta afseende här åberopa det engelsk-amerikanska skiljedoms-fördraget, hvori uttryckligen angafs, att ledamöterna af skiljedoms-stolen skulle vara ledamöter af ifrågavarande staters högsta domstolar, och samma bestämmelser skulle ganska väl kunna passa här. Om man finge en skiljedoms-stol så sammansatt från svensk och norsk sida, så skulle man utan tvekan kunna åt dessa herrar

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

anförtro uppdraget att till femte man utse en person med ungefär samma slags kvalifikationer.

Jag vill nu äfven tillägga, att om man nödvändigt skall vända sig till utlandet i detta hänseende, så skulle jag för min del icke hafva något emot att bestämma, att den femte skiljedomsledamoten skulle vara t. ex. ledamot af någon af de högsta domstolarna i England eller Förenta Staterna, stater, där dessa domare äro i stånd att efter mångårig praktik afdöma tvister mellan unionsstater.

Vidare vill jag påpeka, att det prejudikat, som åberopats från Österrike-Ungern, icke häntyder på utseendet af ett främmande statsöfverhufvud, som skulle välja femte skiljedomare, utan att det häntyder just därpå, att ledamöterna af de båda unionsrikenas skiljedomsstol förena sig om utseendet af en högre judiciell ämbetsman från en tredje stat.

På grund af hvad jag nu anfört är det ju klart, att jag ej heller kan förena mig om det yrkande, som vice talmannen framställt, och jag anser också, att det skulle vara oklokt, om kammaren fattade beslut i öfverensstämmelse med detta yrkande, ty därigenom skulle kammaren fatta ett beslut, som stode i strid med det beslut, som fattats i norska stortinget i samma fråga. Det förefaller mig vara lämpligast, om frågan tills vidare finge öfverlämnas till de båda regeringarnas förnyade behandling. Det vore ju då att hoppas, att de skulle ytterligare anstränga sig för att få frågan afgjord helt och hållet utan något ytterligare processande. Men om kammaren nu icke uttalar sig för något bestämdt skiljedomsstolsförfarande, står det ju öppet att sedermera underhandla om sammansättningen af skiljedomsstolen och om den rätta begränsningen af det uppdrag, som skall öfverlämnas åt denna skiljedomsstol.

Jag får således, herr talman, yrka afslag å såväl den kungliga propositionen som utskottets hemställan.

Herr Elowson: Herr talman! Vid remiss af den kungl. propositionen angående reglering af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge gaf jag uttryck åt den meningen, att jag gärna hade sett, att detta ärende i följd af sin säregna beskaffenhet remitterats till ett särskildt utskott. Då jag nu har statsutskottets utlåtande i min hand, finner jag riktigheten af denna min mening bekräftad.

Statsutskottet hemställer om godkännande af den bestämmelse i förslaget, att det skulle utses fyra skiljemän, två från Sverige och två från Norge. Sedermera tillägger utskottet, »att utskottet förutsätter, att till skiljemän utses personer, som på grund af sin föregående utbildning kunna antagas vara i stånd att, utan hänsyn till annat än hvad en noggrann sakutredning af rättsfrågan må gifva vid handen, träffa sitt afgörande. Då man läser detta, tycker man sig höra en skolrektor, som vid början af läseterminen gifver sina lärjungar goda förmaningar. Det förefaller mig icke troligt, att kammaren genom att besluta en skrivelse, hvaruti denna sats skulle

ingå, ville lägga en så föga diplomatisk akt till grundval för den blifvande skiljedomstolen. Denna sak kan också betraktas från en helt annan synpunkt. Utskottet synes hafva en viss fruktan för prejudikat och precedensfall, men hvilken precedensteori är det icke, som statsutskottet vill förmå Riksdagen att omfatta genom detta uttalande. Om det otroliga skulle inträffa, att Riksdagen till Kungl. Maj:t aflåte en skrivelse af detta innehåll, så kan jag föreställa mig, att, om t. ex. vid nästa riksdag Kungl. Maj:t komme med en begäran, att Riksdagen måtte bevilja, att en generalkonsul finge anställas någonstans i världen, Riksdagen, sedan den pröfvat och funnit, att det verkligen behöfdes en generalkonsul på ifrågavarande plats, skulle säga, att den beviljade anslag till en dylik befattning, men med det tillägg, att Riksdagen förutsatte, att till generalkonsul skulle utses en man, som på grund af föregående utbildning kunde antagas vara i stånd att tillgodose de kommersiella intressena. Följande år kommer Kungl. Maj:t måhända att föreslå Riksdagen en ökning af antalet officerare vid flottan — på grund af materialets ökning erfordras t. ex. ytterligare en kommandör. Riksdagen behjärtar behovet och svarar, att en kommandör får tillsättas, men tillägger, att Riksdagen förutsätter, att till kommandör utses en man, som på grund af föregående utbildning kan antagas vara i stånd till att noggrant uppfylla de kraf, som ställas på en dylik örlogstjänst. Skulle Riksdagen vilja aflåta en skrivelse, hvari en sådan mening inginge? Jag för min del tror det icke. Jag tror icke, att Andra Kammarerna skulle vilja uppdraga åt sin talman att å kammarens vägnar underteckna en sådan skrivelse. Denna af utskottet formulerade sats skulle äfven ingå i motiveringen till reservanternas förslag, och jag tror, att därigenom äfven detta förslag kan anses såsom fallet.

Vidare säger utskottet i sitt utlåtande: »Naturligast — synes det utskottet — skulle det hafva varit, att, om pluraliteten af de fyra skiljemännen icke kunnat enas i sitt domslut, de förenade rikenas Konung skulle skilja dem emellan». Den synlige representanten för de förenade rikenas suveränitet är just hans majestät Konungen af Sverige och Norge. Då nu en gränstvist föreligger mellan dessa båda stater, så kan man säga, att Hans Maj:t Konungen är i tvist med sig själf. Skulle det då vara i ringaste mån lämpligt att öfverlämna tvistens afgörande åt Hans Maj:t. För min del tror jag icke sådant kan ifrågakomma.

Utskottet uttalar sig därefter om en fruktan för främmande inblandning. Det säges nämligen: »En främmande inblandning af sådan natur i de förenade rikenas inbördes förhållanden synes utskottet vara i och för sig otillräddig, och den skulle kunna i framtiden medföra följder, som böra undvikas». Denna sak har blifvit på ett klart sätt belyst från statsrådsbänken, och jag skall bedja att få tillägga något med afseende på utskottets nyssnämnda uttalande. Den främmande inblandningen i denna fråga synes mig

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)

icke innebära någon som helst fara. Utskottets resonnemang synes häntyda på att utskottet icke behjärtar den idé om folkens och nationernas solidaritet, som börjar göra sig gällande. I antikens värld betydde främpling detsamma som fiende, men så, mina herrar, är det icke i dag, utan nationerna och folken stå nu i solidariskt samband med hvarandra. Nu menar utskottet, att anledning skulle gifvas till en inblandning, som kunde i framtiden medföra ledsamma följder. Den främmande suveränen skulle kunna inblanda sig i våra inre angelägenheter. Låtom oss, mina herrar, med förstånd se denna fråga i ansiktet sådan den är, och icke låta känslöstämningar taga öfverhanden! En främmande suverän *kan* inblanda sig uti en annan stats inre angelägenheter! Ja, helt visst, det kan han. Men skulle han såsom förevändning för en sådan inblandning taga den omständigheten, att han några år förut hade utsett en öfverskiljedomare uti en gränstvist, hvaruti den ifrågavarande staten varit intresserad? Helt visst skulle han *icke* göra detta. Och hvarför skulle han icke göra det? Jo, därför att den ifrågavarande statens utrikesminister skulle med största lätthet ådagalägga inför Europa, att en sådan förevändning är helt enkelt orimlig. Har den främmande suveränen vilja och kraft att blanda sig i en främmande stats angelägenheter, så kan han göra det; han kan göra det *med* eller *utan* förevändning. *Vill* han hafva en förevändning, så tager han den nog med diplomatisk skicklighet så, att förevändningen har åtminstone någon plausibilitet för sig. Men att blanda sig i en stats angelägenheter på grund därutaf, att han förut utsett en skiljeman, *det* kan han icke gärna göra. Ty, såsom jag sagt, det skulle stöta hela världen för mycket.

Nu har utskottet hemställt, att, med ändring af Kungl. Maj:ts förslag, Hans Maj:t Konungen skulle eventuellt utse den femte skiljemanden. Den sidan af saken har också varit berörd från statsrådsbänken på ett tillfredsställande sätt. Skall Konungen icke vara skiljedomare, så bör han icke heller inblandas uti tvistens afgörande. Han är, såsom jag förut påpekat, den högste representanten för båda parterna, och då bör han, om någon, stå utanför denna tvist. Egenomligt är, att utskottet icke har ansett sig böra angifva ett ord till motivering för detta förslag. Utskottet säger helt enkelt: utskottet anser, att så skulle vara. Men hvarför? Det få vi icke veta. Jag tror för min del, att man icke bör öfverlämna detta uppdrag åt Konungen. Skulle vi nu fullfölja utskottets tankegång om fruktan för följder, så skulle, enligt min mening, statsutskottet här gifvit anledning till en ytterst farlig konsekvens. Hans Maj:t Konungen skulle enligt utskottets anvisning vända sig till ett främmande lands undersåte med hemställan, att denne ville åtaga sig ett uppdrag angående de förenade rikena Sverige och Norge. *Då*, mina herrar, kan denna undersåtes suverän, om han vill, taga till förevändning, att han af nämnda hemställan till en sin undersåte känner sig förolämpad. Och om han det säger, har man svårt att

bestrida hans påstående. Detta är således ett högst betänkligt prejudikat, på hvilket statsutskottet velat inleda Riksdagen. På helt annat sätt gestaltar det sig, om Hans Maj:t Konungen hänvänder sig till en främmande suverän och säger: var så god och utse en femte skiljeman. Då blir saken helt annorlunda; då kan icke med ringaste skäl den främmande suveränen skaffa sig en förevändning till det påstående, att hans rätt blifvit träd för nära. Men om Hans Maj:t Konungen af Sverige och Norge kommer och vänder sig till en främmande stats undersåte för att erbjuda honom ett för de förenade rikena viktigt uppdrag, *då* kan den främmande statens suverän säga, att Konungen blandar sig i hans rikets angelägenheter — och han kan däraf skaffa sig en rätt god förevändning till represalier. Ja, hvad svarar man på det?

Nu skall jag taga och väga mot hvarandra de båda slutresultat, till hvilka Kungl. Maj:ts proposition, å ena sidan, och reservanternas förslag, å andra sidan, peka. Jag för min del är benägen att antaga, att de fyra skiljemännen komma öfverens om att utse den femte. Och hvarför jag anser detta sannolikt är, att denna femte skiljeman skall utses på förhand. Han kan således antagas icke hafva någon förutfattad mening, huru gränsen där nere i Bohuslänska skärgården bör gå, utan den meningen får han sedan på grund af de under skiljedomsförfarandets fortgång från ömse sidor framlagda skälen; *då* bildar han sig en öfvertygelse. Det kan hända, att han, när han utses, vet, hvar Grisbådarne ligga. Det är också möjligt, att han icke vet det. Han har emellertid, enligt min mening, icke någon förutfattad åsikt i saken, utan han får bilda sitt omdöme på grund af de skäl och grunder, som båda parterna framlagt under skiljedomsförfarandets fortgång. Därför anser jag det vara sannolikt, att de båda parterna kunna förena sig om en ordförande i skiljedomstolen. Men om de nu icke göra det, så skulle enligt Kungl. Maj:ts proposition Konungen anmoda en främmande suverän att utse den femte — och detta är, såsom jag förut sagt, icke någonting olämpligt och leder icke till några farliga följder. Enligt reservanternas förslag åter skulle frågan då förfalla. Men, mina herrar, när frågan nu är väckt, tror jag icke, att det är lämpligt, att den förfaller. Det är kanske i Europa en åsikt om att förhållandena mellan Sverige och Norge äro ömtåliga. Det skulle sägas: nu hade Sverige och Norge bort ena sig om reglering af en liten gränstvist, men de kunde icke komma öfverens på något sätt, utan de hafva låtit frågan förfalla. Jag tror, att det skulle hälsas med otillfredsställelse. Det skulle icke öka de båda ländernas anseende, såsom en föregående talare sade, i utlandet, utan jag tror, att det rent af skulle skada de båda länderna, om frågan finge den utgången. Bättre synes mig då vara att afslå alltsammans. Men jag för min del vill icke vara med om detta, utan jag tror, att det bästa vi kunna göra är att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Nu kan man ju också betrakta frågan ur opportunitetshänsyn.

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.
(Forts.)

Vi veta af tidningarna, att konstitutionskommittén i Norge tillstyrkt stortinget att antaga Kungl. Maj:ts förslag oförändradt. Statsutskottet i Sverige har tillstyrkt skiljedomsförfarande med en viss väsentlig modifikation. Och denna modifikation accepteras icke af regeringen, såsom man kan förstå af uttalanden från statsrådsbänken. Det är nu antagligt, att Första Kammaren godkänner utskottets förslag. Hvad bör då Andra Kammaren göra? Jag tror, att det klokaste som Andra Kammaren kan göra, är att bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Jag anser detta vara det riktiga, och därför ber jag, att Andra Kammaren måtte bifalla den kungliga propositionen. Om Första Kammaren vill taga på sitt ansvar, att frågan faller, så må det vara Första Kammarens sak, men jag tror, att Andra Kammaren bäst tillgodoser de unionella förhållandena mellan brödrasfolken på den skandinaviska halfön, om Andra Kammaren för sin del bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka proposition på bifall till Kungl. Maj:ts förslag och afslag å utskottets.

Med herr Elowson förenade sig herrar *Ericsson* i Ahlberga och *K. G. Karlsson* i Göteborg.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Jag har egentligen begärt ordet för att tillkännagifva, hvarför jag anslutit mig till utskottets förslag. Men först vill jag säga, att jag för min del anser själfva realfrågan vara en ganska obetydlig fråga, och jag hade helst önskat, att densamma kunnat afgöras, utan att man därför skulle satt i gång en så vidlyftig apparat som den nu föreslagna. Då emellertid så icke har kunnat ske, såsom det vill synas, så har min diktan och traktan varit *den* att söka uppnå enighet åtminstone inom svenska Riksdagen. Det vore ju högeligen önskvärdt, att enighet kunde uppnås mellan de båda förenade ländernas representationer, men i ännu högre grad önskvärdt måtte det väl vara, att enighet kunde uppnås inom svenska Riksdagen. Det är denna önskan, som har motiverat mitt handlingssätt i denna fråga. Nu förefaller det dock, som om det skulle förefinnas föga utsikt att få denna enighetsönskan realiserad, då före mig *tre* talare hafva uti denna kammare uppträdt och *tre* yrkanden framställts. Jag är den *fjärde* af kammarens ledamöter, som uppträder, och jag kommer med det *fjärde* yrkandet. Det synes således, som om denna fråga icke är alls mogen för sitt afgörande nu.

Då vi företogo denna frågas förberedande behandling på afdelningen, fick man den upplysningen, att det var omöjligt att få Första Kammarens ledamöter att gå med på Kungl. Maj:ts förslag. Det förelades oss då naturligtvis den uppgiften att söka uttänka något, hvarom Första Kammaren också möjligtvis skulle kunna vara med, och hvilket skilde sig så litet som möjligt från Kungl. Maj:ts

förslag. Vi trodde oss finna detta i utskottets uti föreliggande betänkande gjorda hemställan.

Nu kan man visserligen säga — och det har redan anmärkts — mot vår förslag, att Hans Maj:t Konungen skulle komma i en ännu mer obehaglig ställning, om utskottets förslag skulle bifallas, än om man skulle rent bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Det förvånar mig naturligtvis icke, att man från statsrådsbänken helst skulle vilja, att Kungl. Maj:ts förslag *alla* gånger tillstyrktes så, som Kungl. Maj:t föreslagit. Men jag har trott, att vi i detta afseende, liksom i alla öfriga, skulle hafva rättighet att granska, pröfva och bedöma, hvad som är det bästa.

Om de fyra skiljemännen icke kunde ena sig om den femte, har jag icke delat den åsikt, som uttalas å sid. 20 i detta utlåtande, utan yrkade på uteslutning af följande sats: »naturligast» — synes det utskottet — »skulle det hafva varit, att, om pluraliteten af de fyra skiljemännen icke kunnat enas i sitt domslut, de förenade rikenas Konung skulle skilja dem emellan». Jag har nämligen icke ansett det vara lämpligt, att Konungen skulle skilja mellan dessa fyra, om de icke kunde enas om den femte skiljemannen. Däremot finner jag det vara en mycket obetydlig skillnad i afseende å den ställning, hvori Konungen skulle komma, om han anmodade ett utländskt statsöfverhufvud att utse den femte skiljemannen, eller om han själf skulle utse denna, därest dessa fyra icke kunde enas om den femte. Det ena är det medelbara valsättet — det som af Kungl. Maj:t föreslagits — och det som utskottet föreslagit är det omedelbara valsättet. Skulle således något klander kunna riktas mot Hans Maj:t Konungen i det ena fallet, så skulle det också kunna göras i det andra. Hvad den saken beträffar, tror jag dock icke, att utskottets förslag är så klandervärdt.

Hvad som emellertid allra mest ådragit utskottet klander från regeringsbänken, det är hvad som återfinnes på sid. 19, där utskottet säger: »Härvid vill utskottet särskildt framhålla betydelsen af att den uppfattning af Sveriges rättsanspråk, som häfdats och utvecklats af de myndigheter, som haft att yttra sig i frågan, efter det att kommissariernas af år 1897 utlåtande afgifvits, i hela sin betydelse och omfattning kommer till det beaktande, som den i hög grad förtjänar.» Herr statsrådet betecknade denna erinran som öfverflödig. Vid läsningen af den kungliga propositionen och de yttranden, som där återfinnas, finna vi, att lotskaptenen i Göteborg och Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län, efter det kommissariernas utlåtande af 1897 afgifvits, framkommit med sådana saker, som synas mig ådagalägga, att Sveriges rätt utaf dessa kommissarier icke blifvit så beaktad, som önskligt hade varit. Jag vill härmed icke hafva sagdt, att dessa icke försökt göra hvad på dem ankommit, men det förefaller dock, som om de icke haft till sitt förfogande de upplysningar, som lämnats i de yttranden, hvilka Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län samt lotskaptenen i Göteborgs

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.
(Forts.)

lotsfördelning afgifvit i detta ämne, och därför kan det icke annat än i hög grad förvåna mig, att det från statsrådsbänken blifvit sagdt, att alla hithörande omständigheter tagits i öfvervägande och att utskottets uttalade önskan därutinnan skulle vara obehöflig, såsom statsrådet yttrade. Jag kommer nu naturligtvis att från statsrådsbänken få det svaret, att det är alldeles gifvet, att alla såväl Sveriges som Norges rättsanspråk skola komma att beaktas af skiljedomstolen, men det af mig nu påpekade förhållandet är dock enligt min tanke af så stor vikt, att det hade varit anledning att frambålla detsamma i utskottets utlåtande.

För min del anser jag det vara angeläget, att denna, som man väl kan säga, obetydliga fråga så fort som möjligt måtte vinna sin lösning, och då jag — som sagdt — tror, att detta bäst skulle kunna ske genom ett antagande af utskottets förslag, skall jag, herr talman, fastän jag icke är så synnerligen nöjd med detta utskottets förslag, dock be att få yrka bifall till detsamma.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Westring: Herr talman! Jag ber att med ett par ord få rätta en missuppfattning, hvartill den siste ärade talaren gjorde sig skyldig i fråga om mitt förra anförande.

Den ärade talaren anmärkte, att jag skulle ha opponerat mig däremot, att de upplysningar, som lämnats af de myndigheter, hvilka i denna fråga blifvit hörda efter det att 1897 års kommissarier afgifvit sitt förslag, skulle komma fram vid skiljedomstolens förhandlingar. Något sådant sade jag icke i mitt förra yttrande, utan jag sade där tvärtom, att det är naturligt, att dessa upplysningar skola komma att framhållas vid den eventuella skiljedomstolen, och af statsrådsprotokollet i denna fråga framgår, att detta också varit regeringens mening.

Det är endast denna missuppfattning af mitt förra yttrande som jag här velat rätta.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! När Kungl. Maj:ts nu föreliggande proposition angående bestämmande af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge inkom till Riksdagen, kom jag att tänka på, att i sammanhang därmed äfven den frågan borde tagas under öfvervägande, huru det skulle förfaras med Grisbådarnes fryskepp, hvilket Sverige utlagt och bekostat i öfvertygelse om att det också var Sveriges grund, hvarpå det låg. Om denna sak fanns ingenting i den kungl. propositionen, och då jag fruktade att det möjligen kunde gå så, att därest Norge vid en blifvande skiljedom skulle tillerkännas rätten till Grisbådarne, Sverige i alla fall skulle blifva skyldigt att underhålla nämnda fryskepp, beslöt jag mig för att väcka den motion, som jag i denna fråga afgifvit. Grisbådarnes fryskepp kostar årligen mera i underhåll än hvad hela fisket på Grisbådarne är värdt, och det är därför af en viss vikt, att den af

mig nu berörda frågan afgöres på samma gång som den fråga, hvarom den föreliggande propositionen handlar. Nu har emellertid icke min motion blifvit inom utskottet behandlad samtidigt med den kungl. propositionen, hvarför äfven den fråga, som utgör föremålet för min motion, i viss mån kan anses hafva förfallit. Något egentligt yrkande hade jag icke att göra i densamma, utan jag har endast velat bringa den på tal, så att de underhandlare, som en gång komma att behandla denna fråga, äfven måtte taga i betraktande den sida af denna fråga, som jag här framhållit.

Man skulle nu kunna svara mig, att det faller af sig själf, att den, som får grundet, äfven blir skyldig att utmärka detsamma. Så är emellertid icke förhållandet. Den gränslinje, som de norska kommissarierna föreslagit, synes med beräkning hafva blifvit dragen så, att den skulle komma att gå mellan fyrskeppets plats och själfva grundet, och om denna linje blefve godkänd och antagen såsom den riktiga, skulle således Sverige fortfarande vara skyldigt att underhålla fyrskeppet, trots det att grundet tillhörde Norge, ty fyrskeppet komme alltid att ligga på svenskt område. Men det är ju naturligt, att fyrskeppet blifvit lagdt på sin nuvarande plats just med hänsyn till själfva grundet och icke för något annat.

Hvad själfva gränsfrågan beträffar, torde det vara mig tillåtet att såsom kustbo och bohuslänning yttra några ord om densamma.

Enligt mitt förmenande har man vid uppdragandet af såväl den svenska som den norska gränslinjen begått ett fel, i det att man låtit dessa linjer gå alldeles rakt ut. Det är nämligen icke naturligt att låta en gräns gå alldeles linjerätt mellan grund och skär, utan först sedan man kommit utanför holmar och skär, kan man låta gränslinjen gå rakt ut till territorialgränsen. Om vi på kartan granska sträckningen af gränsen i öfrigt mellan Sverige och Norge, skola vi finna, att den där öfverallt, mellan de olika häraderna, länen och hemmanen, följer vissa af naturen markerade riktningar, såsom djupa vattenrännor o. d., hvilka så godt som aldrig gå i rak linje. Men här vill man utan hänsyn till skär och grund låta gränslinjen gå i alldeles rak riktning. Hur skulle det gå, om man finge en riksgräns mellan Sverige och Norge, som ginge midt öfver Grisbådarne, så att svenskarne fingo den ena sidan af dessa grund och norrmännen den andra? Då skulle vi nog komma ur askan i elden. Ehuru den från svensk sida föreslagna gränslinjen äfven är rak, synes den dock vara riktigare än den från norska sidan föreslagna, ty den svenska linjen går fram i närheten af den stora djuprännan, hvilket icke är fallet med den norska, som går fram rätt öfver grund och skär. Det torde vidare vara olämpligt att skilja Skjöttegrunden från Grisbådarne, ty de förra höra tydligt till Grisbådarne och ha äfven blifvit af svenska staten utmärkta medelst ballongprickar. Den norska linjen har icke någon häfd för sig, utan den synes — som sagdt — vara dragen med särskild beräkning att träffa just mellan fyrskeppet och Grisbådarne.

*Angående
bestämmande
af sträckningen
af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

*Angående
bestämmande
af sträckning-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

Jag har velat yttra dessa ord, för att de underhandlare, som på grund af ett i år fattadt eller ock framtida riksdagsbeslut komma att å Sveriges vägnar taga hand om denna fråga, alltid må hafva i särskildt ögonsikte det af mig nu påpekade förhållandet, ty — såsom jag framhållit — Grisbådarnes fyrskepp kostar mera om året i underhåll än hela fisket vid dessa grund är värdt.

För öfrigt vill jag, herr talman, såsom reservant yrka bifall till reservanternas förslag, sådant detsamma af herr vice talmannen här blifvit formuleradt.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Då jag icke tillhör utskottets majoritet i denna fråga och icke heller anslutit mig till det yrkande, som af herr vice talmannen och hans medreservanter här blifvit framställt, skall jag be att med några ord få angifva orsaken därtill.

Såväl utskottets förslag som det af herr vice talmannen framställda förslaget ha det gemensamt, att i dem båda hemställas, att Riksdagen måtte antaga ett positivt förslag, som innebär icke oväsentliga förändringar af det af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda förslaget i denna fråga. För min del hyser jag härvidlag den rent principiella uppfattningen, att man vid behandlingen af en fråga utaf den art som den nu föreliggande endast bör uppställa tvenne alternativ: antingen rent bifall till det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget eller ock afslag å detsamma. Skälen för denna min uppfattning ligga mycket nära till hands.

Det föreliggande kungl. förslaget har, såsom vi alla veta, framkommit först efter öfverenskommelse de båda ländernas regeringar emellan. Det är vidare beroende af den svenska och den norska representantförsamlingens godkännande. Men då vill jag fråga, om det under sådana förhållanden kan vara riktigt lämpligt och hänsynsfullt mot den andra representantförsamlingen, att den ena af dessa uppgör och godkänner ett positivt förslag i frågan, hvilket afviker från det emellan regeringarna öfverenskomna och för de respektive representantförsamlingarna framlagda förslaget. För min del kan jag icke finna något dylikt vara lämpligt och hänsynsfullt. Kan man å någondera sidan icke godkänna det kungl. förslaget, är det mera grannlaga och mera korrekt, att man på angifna grunder afslår detsamma. Redan på grund af detta principiella skäl har jag således icke kunnat ansluta mig till vare sig utskottets eller reservanternas här framställda förslag.

Det är gifvet, att det också från andra synpunkter kan göras mycket viktiga invändningar mot såväl det ena som det andra af dessa båda förslag. Sådana invändningar ha äfven här från åtskilliga håll blifvit gjorda, och jag kan för min del instämma i hvad som i sådant afseende här blifvit sagdt.

Hvad utskottets förslag beträffar, anser jag det icke rätt lyckligt, att man, på sätt utskottet här föreslagit, skall inblanda unions-

konungen i denna fråga. Hvad återigen angår reservanternas förslag, såsom detsamma blifvit framställt af herr vice talmannen, kan jag icke finna annat, än att densamma lider af en mycket betänklig svaghet. Om man nämligen går med på ett skiljedomsförfarande i denna fråga enligt sistnämnda förslag, har man ingen utväg att få skiljedomstolen fulltalig eller domför, såvida de fyra först utsedda skiljemännen stanna i lika röstetal och icke kunna enas om utseendet af den femte skiljemannen. Jag anser för min del, att om två länders regeringar och representationer komma öfverens om att skiljedomsförfarande skall äga rum i en viss fråga, bör man väl ändå ställa så till, att skiljedomstolen blifver domför, så att den kan utöfva den funktion, som man af densamma väntar, och man bör väl icke låta detta bero därpå, huruvida två af skiljemännen vilja eller icke vilja gå med på hvad de andra skiljemännen föreslagit med afseende å den femte skiljemannen, som skall blifva ordförande och fälla det slutliga utslaget.

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

Då jag således icke kunnat dela vare sig den uppfattning, som uttalats af utskottet, eller den, som fått sitt uttryck i reservanternas förslag, uppstår den frågan: bör Kungl. Maj:ts föreliggande förslag bifallas eller bör detsamma afslås? och jag har därvid kommit till den slutsatsen, att det bästa under nuvarande förhållanden är att afslå det kungl. förslaget. Som skäl för denna min ståndpunkt kan jag åberopa hvad utskottet anfört i sista stycket af sin motivering, å sid. 20 i utskottsutlåtandet. Jag anser nämligen, att det lyckligaste och lämpligaste vore, om regeringarna, sedan det nu föreliggande förslaget varit föremål för behandling inom de båda ländernas representantförsamlingar, men icke af dem båda blifvit antaget, uppgjorde ett nytt förslag med större utsikter att få skiljedomstolen fulltalig, d. v. s. där man kunde finna på ett lyckligare sätt än de nu föreslagna för utseende af den femte skiljemannen.

Jag anhåller sålunda, herr talman, att få instämma i yrkandet om afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets förslag i denna fråga.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Då jag inom utskottet varit en bland de tre ledamöter af denna kammare, som biträdt utskottets förslag, anser jag mig så godt som skyldig att yttra några ord i frågan.

Det har i frågan talats så mycket högre politik, och sådant ligger icke för mig. Jag vill icke alls betrakta frågan från den sidan, utan skall endast upptaga till skärskådande hvad reservanterna hafva velat. Härvid skall jag börja med den siste ärade talaren, herr Petersson i Påboda. Hans reservation har jag funnit mycket tilltalande, hans ståndpunkt är öppen och klar. Han anser, såsom han nyss själf nämnde, att, när man icke kan bifalla oförändradt hvad Kungl. Maj:t begärt, det är bättre att afslå alltsammans och vänta, att Kungl. Maj:t kommer med ett annat förslag. Jag skulle kunna

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

vara med om denna ståndpunkt, om jag icke fruktade för att den skulle kunna inom vårt broderland icke endast missförstås utan äfven kanske misstydas.

Jag kan icke dela den mening, som uttalats från några håll, att man sätter Konungen i en särskildt obehaglig ställning, om man vill, att han i sista hand skall direkt utse den femte skiljemannen, Jag hyser den uppfattning om Sveriges och Norges Konung, att han är fullt opartisk i förhållande till sina båda riken, och att, hvem han än utser, om nu detta kommer att gå igenom, han icke skall utsättas för några obehagligheter.

Men när jag säger, att den ståndpunkt, som intages af herr Petersson i Påboda, är öppen och klar, så kan jag icke gifva samma omdöme om den, hvilken intages af de åtta andra reservanterna, ty deras ställning är enligt min tanke skef. Antingen tro dessa reservanter, att de fyra skiljemännen skola kunna komma öfverens om att utse den femte. Tro de detta, ja då utsätta de icke Konungen för det allra minsta obehag, ty då kommer det icke i fråga, att han behöfver fullgöra något uppdrag i denna sak. Eller också tro de icke, att skiljemännen skola kunna enas om den femte, och hvad inträffar då? Jo, att domstolen icke blir domför. Men är det verkligan svenska Riksdagen fullt värdigt att fatta ett sådant beslut eller att man skall tillsätta en domstol, om hvilken man icke på förhand är förvissad, att den kan blifva domför och således kan fullgöra det uppdrag, som den har att utföra? Jag anser, att det icke är Riksdagen värdigt, och jag anser, att Riksdagen är skyldig att gifva ett positivt uttalande, så att frågan verkligan kan blifva löst. Antingen ett rent afslag, såsom herrar Petersson i Påboda och Hjärne föreslagit, eller också ett sådant beslut, hvarigenom man får visshet om att en domstol kommer till stånd.

Då jag således hyser denna uppfattning, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Då jag nu går att yttra mig i denna fråga, vill jag först säga, huru jag anser, att frågan icke bör lösas. Det förefaller mig alldeles gifvet, att det minst lämpliga sättet, hvarpå frågan skall kunna lösas, vore att bifalla utskottets förslag. Såsom motivering för detta mitt påstående vill jag åberopa ett utdrag ur en ledande artikel i en norsk tidning här om dagen. Jag åberopar detta, icke därför att det kommit från norskt håll, utan därför att jag anser, att hvad där anförts varit fullt riktigt och fullt öfverensstämmande med min uppfattning i frågan.

Denna tidning omnämnde nämligen, att statsutskottet hade föreslagit, att de förenade rikenas Konung skulle antingen själf uppträda såsom opmand eller själf välja en annan opmand.

Härefter säger tidningen: »Af alle Udveie er dog dette den absolut uheldigste. Kongen er fulstændig ligesaa inhabil til at optræde som Dommer i egen Sag som nogen af hans Ministre. Som norsk

Konge pligter han at staa paa Kongeriget Norges Side, som svensk Konge paa Kongeriget Sveriges.» Vidare fortsätter tidningen: »Bortseet fra de teoretiske Grundsætninger vil desuden Kongens Stilling i praktisk Henseende blive ganske uholdbar. Hvilken Afgjørelse han end træffer, eller hvilken Opmand han end udpeger, vil der altid kastes en Skygge paa ham af Partiskhed. Det Land, som føler sig brøstholdent ved Afgjørelsen, vil uvilkaarlig faa en Følelse af, at Kongen har større Sympati for det andet Land og har været paavirket deraf i sin Afgjørelse.

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

For Kongen personlig vil dette være pinligt, og for det gode Forhold mellem Rigerne vil det være skadeligt.»

Denna uppfattning öfverensstämmer fullkomligt med min åskådning i frågan, och jag kan på intet villkor biträda statsutskottets förslag.

Återstår att se, hvad man i detta fall bör besluta. Med den praktiska läggning jag i allmänhet har, har jag såsom ett ögonmärke för mitt beslut uppställt det, att jag framför allt skall syfta på att fatta det beslut, som kan anses vara mest ägnadt att bringa ur världen en tvistefråga mellan de förenade rikena och således i någon mån bidraga till att det goda förhållande mellan länderna, som jag alltid åsyftat, allt mer och mer främjas.

Då nu de förenade rikenas regeringar framlagt ett förslag för de båda ländernas representationer, vore det gifvetvis det allra lyckligaste, om dessa båda representationer enligt kunde ansluta sig till regeringarnas framställningar och således bidraga till att bringa denna tvistefråga ur världen. På de synnerligen goda skäl, som från statsrådsbänken blifvit anförda, kan jag icke finna, att den allra ringaste betänklighet eller olägenhet därför skulle kunna lägga hinder i vägen. Det vore icke något prejudikat för framtiden, då det så tydligen är påpekadt, att här icke är fråga om en vanlig unionell tvist utan om en gränstvist mellan rikena. Den bästa lösningen vore sålunda, tror jag, att gå på den bog, som regeringen föreslagit.

Vore det nu så, att statsutskottet hade enhälligt framställt yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, så hade det varit mycket lyckosamt. Nu har detta icke skett, och jag befarar, att åtminstone i Första Kammaren en anslutning kommer att ske till statsutskottets förslag. Men bör detta i alla fall inverka på vår ställning till frågan? Jag säger i det fallet nej. Jag anser, att Andra Kammaren i alla fall bör ansluta sig till regeringens förslag och intaga en fullt lojal ståndpunkt. Göra vi det — och det skulle kunna inträffa, att äfven Första Kammaren gör det — då är frågan löst. Gör Första Kammaren det icke, utan sluter sig till statsutskottets förslag, tror jag, att möjlighet förefinnes till en sammanjämkning på reservanternas förslag, och redan med detta vore ändå ganska mycket vunnet, ty man får väl i alla fall säga, att reservanternas förslag är bland öfriga förslag det, som är minst afvikande från regeringsförslaget eller minst stötande, om jag får begagna ett sådant uttryck.

Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.

Då, herr talman, jag hyser den uppfattning, att vi alla här i kammaren böra vara besjälade af att fatta det beslut, som vi anse vara mest ägnadt att åstadkomma fred i nordén, och då jag tror, att intet i det fallet vore lyckligare än en anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, så anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Krakerud, *Darin*, *Segerdahl*, *Erikson* i Ofre Odensvi, *Broström*, *Svensson* i Bondön, *Ahlstrand*, *Anderson* i Hasselbol, *Brock*, *Bromée* i Billsta, *Starbäck*, *Andersson* i Baggböle, *Burman*, *Sternér*, *Johansson* i Jönköping, *Johansson* i Öija, *Granlund*, *Berg* i Göteborg, *Wallentin*, *Forsberg* och *Lindgren* i Örebro.

Herr Staaff: Jag skulle, herr talman, kunna hafva nöjt mig med att instämma i den ärade väns ord, som nyss här talat i kammaren, men jag önskar å andra sidan att försöka litet grand bemöta ett par yttranden, som fälldes af herr Hjärne, då han hade ordet.

Jag instämmer till fullo med honom däruti, att det varit synnerligen lyckligt och utan tvifvel det lyckligaste, om denna fråga hade kunnat afgöras utan att hänskjutas till skiljedom, och om således de båda förenade rikenas regeringar hade kunnat ena sig om hela sträckningen och framlagt förslag i sådant afseende till afgörande inför Riksdagen och Stortinget. Men då så nu icke skett, kan jag för min del icke alls finna annat än att det är en synnerligen god och lämplig utväg, som regeringen föreslagit i den proponerade skiljedomen. Det har af herr Hjärne sagts, att det skulle på något sätt bidra till nedsättande af de förenade rikenas anseende i utlandet, att de icke kunde utan skiljedom enas i en så jämförelsevis underordnad angelägenhet som denna, och han har därvid framhållit, att det måste uppstå en viss undran öfver att icke Sverige och Norge skulle kunna ena sig om en sådan angelägenhet, då det lyckats stormakterna England och Frankrike att förena sig i godo utan skiljedom i saker af mycket större räckvidd. Jag undrar dock, om detta icke är att fullkomligt omkasta det verkliga förhållandet. Öfver den öfverenskommelse, som är ingången mellan England och Frankrike, är det tvifvelsutan somliga makter, som äro glada, och andra åter, som äro mycket ledsna, men jag tror icke, att någon makt föreställt sig såsom gifvet att, därest dessa frågor icke hade kunnat lösas genom det förfarande, som nu valdes, de hade kunnat lösas genom att hänskjutas till skiljedom. Det förhåller sig icke så, att man får tänka sig, att hvad som icke kan lösas på den fredliga vägen, det skall kunna hänskjutas till skiljedom, ty det finnes utan tvifvel en hel mängd intressen och en del kombinerade omständigheter, som göra att en hel hop tvistefrågor kunna lösas utan skiljedom, hvilka ej nu och kanske aldrig någonsin i världen skulle kunnat lösas genom en skiljedom.

I öfrigt måste jag säga, att om — såsom jag förmodar — hela herr Hjärnes motivering var präglad af uppriktighet, förefaller det mig bra besynnerligt, att han gjorde det yrkande, som han här gjorde. Ty det är ju klart, att om kammaren skulle stanna vid ett rent afslag, kunde man omöjligen veta, om kammaren därvid låtit sig ledas af den motivering, som herr Hjärne här framställt och hvilken ju ingick i ganska stora specialiteter, hvaraf man rätteligen hade kunnat vänta, att den ärade talaren skulle sluta med att yrka en skrifvelse i stället för rent afslag.

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

Ehuru jag fullständigt instämmer i den åsikten, att de förenade rikenas konung står fullt opartisk till en tvist mellan sina bägge rikena, är det dock för mig alldeles omöjligt att fatta, huru man ifrån en sådan åsikt kan komma till den uppfattningen, att det skulle vara lyckligt och gynnsamt, ifall Hans Maj:t Konungen skulle, såsom utskottet föreslagit, eventuellt utse femte skiljeman eller till och med, såsom utskottet ansett vara önskligt, komma att eventuellt rentaf realiter afgöra hela tvistefrågan. Det är ju alldeles gifvet, att det ingalunda är lämpligt att här i kammaren uti detalj erinra om förhållanden, som under de senare tiderna förekommit med afseende å de förenade rikenas konung personligen, men det må väl vara mig tillåtet att framhålla, att de sista 25 åren uppenbarligen ha visat, att om afgöranden, träffade af Konungen, i det ena riket ansetts vara mera till fördel för det andra riket och tvärtom, ha de alltid uppkallat opinioner än i det ena riket, än i det andra, som måste ha varit i hög grad sårande för Konungens uppriktiga, känsliga och varma sinne för sina tvenne folk och på samma gång, om de på nytt förekomme, skulle kunna vara i hög grad skadliga för hans ställning såsom unionskonung och medelbart för förhållandet mellan folken. Jag kan således icke säga annat, än att jag, då jag läste det ifrågasvarande uttalandet i utskottets betänkande, blef till den grad perplex, att jag nästan aldrig har befunnit mig i en sådan förundran öfver något utskottsbetänkande, och jag har ändock läst ganska många och ganska underliga sådana.

Om man öfver hufvud taget hyser sympati för det moderna skiljedomsförfarandet och för skiljedomstanken såsom innebärande en möjlighet till fredlig lösning utaf tvister folken emellan, då förefaller det mig, som om man icke borde vara till den grad betagen af uppjagad rädsla, att man just i själfva medlet för det fredliga afgörandet ser en ny fara för hvad man kallar inblandningar och nya tvistigheter. Man kan emellertid icke i något med detta analogt fall påvisa, att något dylikt verkligen inträffat. Jag kan åtminstone icke för min del, ehuru med allt erkännande af den, tyvärr, mycket stora oärlighet och brist på moraliska grundsatser, som under långliga tider gjort sig gällande staterna emellan, finna, att man har någon rätt att påstå, att denna oärlighet och denna brist på moraliska grundsatser visat sig i fråga om utförandet af en skiljedom eller utförandet af något med skiljedom förknippadt åliggande.

Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.

(Forts.)

Jag vill icke helt och hållet bestrida, att man skulle kunna ha tänkt sig en inskränkning i det föreliggande förslaget, hvarigenom detsamma skulle ha blifvit ännu förmånligare än hvad det nu enligt den kungliga propositionen är. Jag tror nämligen, att det kanske icke hade varit alldeles otjänligt att tänka på att, då tvenne stater af Sveriges och Norges rang befinna sig i tvist med hvarandra, man möjligen skulle kunna inskränka valet af ett statsöfverhufvud, som skulle utse den femte skiljemannen, till statsöfverhufvuden i stater af samma rang som Sverige och Norge. Jag anser emellertid denna sida af frågan vara af ganska underordnad betydelse. Jag hyser själf icke något som helst tvifvel därom, att, ifall den nu föreliggande kungliga propositionen blefve antagen, man på ett fullkomligt lojalt sätt skulle kunna vinna det mål, som man här afser, nämligen ett judiciellt afgörande mellan de båda rikena.

Naturligtvis måste jag, då jag i denna fråga intager den ståndpunkt, som jag här antydt, för min del vida föredraga propositionen framför reservanternas förslag, ty det är dock en stor svaghet att vilja ett biläggande, ett afgörande, ett klarerande, ett undanröjande af en tvistefråga, men att därvid anordna afgörandet på det sätt, att det kanske icke leder till det mål, man sålunda vill vinna.

Då jag, herr talman, anser, att den kungliga propositionen, utan att äga någon för mig uppdragbar brist eller något fel, som kan innebära fara eller risk för framtiden, tillgodoser tvenne stora syften, det ena, att staterna skola underordna afgörandena af sina ej vitala intressen under skiljedom, och det andra bibehållandet af frid, vänskap och sämja på den nordiska halfön, ber jag för min del att få yrka bifall till den kungliga propositionen.

Häruti instämde herrar *Höjer, Lindhagen, Pettersson* i Södertälje, *Nyström, Moll, Wawrinsky* i Saltsjöbaden, *Hedlund* och *Centerwall*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Då jag icke kunnat vara med om det förslag, som utskottet här framlagt, ber jag att med några ord få angifva skälen därtill. Jag skall därvid icke inlåta mig på någon kritik af utskottets utlåtande, ty svagheterna i detsamma ha här redan blifvit ådagalagda, i synnerhet af den siste ärade talaren, med hvilken jag i det fallet kan till fullo instämma.

När detta ärende behandlades inom utskottet, anslöt jag mig där till Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan nämligen för min del icke finna, att det i någon mån skulle vara principiellt oriktigt eller leda till några olyckliga följder för framtiden, därest den fråga, som det här gäller, skulle afgöras på sätt Kungl. Maj:t nu föreslagit. Då jag emellertid fann, att jag härvidlag stod så godt som ensam inom utskottet, anmälde jag min reservation mot utskottets beslut och anslöt mig till det förslag, som jag ansåg hafva de största utsikterna att gå

igenom, nämligen det förslag, som nu här blifvit framställt af herr vice talmannen.

Det har blifvit sagdt, att detta reservanternas förslag skulle vara sämre än Kungl. Maj:ts förslag, emedan det förra möjligen kunde leda till, att icke något slutligt afgörande af denna fråga komme till stånd. Ja, det är mycket möjligt, att detta kan blifva resultatet, om vi antaga reservanternas förslag, men med tanke på huru frågan för närvarande ligger, vill jag fråga herrarne, hvartill det skulle leda, om vi här i denna kammare antaga ett annat förslag. Talaren här framför mig på kalmarbänken och talaren på stockholmsbänken sade, att reservanternas förslag möjligen icke skulle leda till något resultat, men jag vill då anmärka, att allra minst vinnes väl något resultat, om vi antaga det yrkande på rent afslag, som framstälts af talaren på kalmarbänken och herr Hjärne. Och hvad tro väl herrarne, att resultatet blir, om denna kammare beslutar i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag? Icke tror väl någon här, att Första Kammaren är villig att i närvarande stund gå med på Kungl. Maj:ts förslag? Om däremot Andra Kammaren nu antager det af herr vice talmannen här framställda förslaget, tror jag, att det icke är så alldeles omöjligt, att detsamma kan blifva antaget äfven af Första Kammaren, liksom jag också tror, att det icke är omöjligt att få fram det i norska stortinget. Jag vågar emellertid icke yttra mig om huru stortinget skulle göra i detta fall, men det synes mig dock mera sannolikt, att stortinget vill taga det förslag, som reservanterna här framställt och som är ett fullkomligt neutralt förslag, än det förslag, som af statsutskottet nu blifvit framlagdt och hvilket nog icke lär kunna antagas af stortinget. Reservanternas förslag går ju endast ut på att två skiljemän skola utses från Norge och två från Sverige och att dessa fyra sedan skola öfverenskomma om en femte skiljeman. Enligt min mening kan det väl icke i någon mån stöta norska folket och norska stortinget att få en sådan fråga som den nu föreliggande behandlad på detta sätt. Skulle frågan icke blifva afgjord på grund däraf, att de fyra först utsedda skiljemännen icke ena sig om utseendet af den femte, faller frågan för den gången, och den kommer då i samma läge, hvori den för närvarande befinnet sig. Och detsamma skulle blifva händelsen, om denna kammare fattar ett beslut, Första Kammaren ett annat samt norska stortinget ett tredje. Det skulle dock äfven i sådant fall finnas en möjlighet för att få frågan löst redan i år, nämligen därigenom att vi i denna kammare — såsom jag nyss framhållit — antaga det förslag, som af herr vice talmannen här blifvit framställt.

Jag skulle således för min enskilda del icke ha något emot att rösta för Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, hvilket jag anser vara fullt acceptabelt, därest det finnes möjlighet att få det igenom äfven i Första Kammaren. Vi böra nämligen komma ihåg, att det är svenska Riksdagen i sin helhet, som skall fatta ett sådant beslut, för att detsamma skall vara af någon betydelse för den nu före-

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

varande frågans afgörande. Då jag emellertid icke anser det vara möjligt att få till stånd ett dylikt beslut, skall jag på skäl, som jag nu anfört, ansluta mig till reservanternas förslag, såsom det af herr vice talmannen här blifvit framställt, hvilket förslag jag tror för närvarande vara det enda, som kan leda till frågans lösning redan i år.

(Forts.)

Herr Hjärne: Herr talman! Gentemot herr Staaff vill jag blott framhålla, att en uppgörelse uti en viss fråga utan användande af skiljedomsförfarande är att föredraga framför en uppgörelse med skiljedomsförfarande. Ett skiljedomsförfarande är dock en process och står närmast under kriget i fråga om uppgörande af tvister folken emellan. Jag kan väl förstå, att herr Staaff föredrager process framför fredlig underhandling, men för min del anser jag det ovillkorligen vara riktigast, om de båda unionsstaterna uppgöra tvister sinsemellan utan anlitan af skiljedom eller advokater, och det är i sådant syfte, som jag här yrkat afslag. Jag har gjort ett sådant yrkande särskildt af grannlagenhetshänsyn till det andra unionsriket, på det att vi icke måtte fatta ett beslut, som står alldeles i strid med det beslut, som eventuellt kommer att fattas af norska stortinget. Vidare innebär ett afslag härvidlag, att vi önska att frågan måtte, om möjligt, afgöras utan process, och det betyder äfven, att om, tyvärr, efter nya ansträngningar en process icke kan undvikas, sättet för denna process utförande måtte blifva ett annat än hvad här blifvit föreslaget. Det är således af alldeles samma skäl, som herr Petersson i Påboda har anfört, nämligen af grannlagenhetsskäl, som jag här yrkar afslag.

Herr Hedin: »Fred i Norden» är ett alltför öfverdrifvet uttryck att här använda. Det är alltför öfverdrifvet att säga, att freden i Norden skulle bero af denna lilla fråga, som icke på något håll är ägnad vare sig att tända några lidelser eller att uppkalla till strid några stora intressen. Nej, de som äro vänner af fred i Norden, de hafva andra tillfällen och många tillfällen att visa detta; och Gud gifve, att de hade begagnat några af dessa tillfällen förut, då de hafva försummats. Att det skulle vara bättre att afslå hela förslaget, när man icke kan helt bifalla det, som det kommer från Kungl. Maj:t, det är enligt min tanke en oriktig uppfattning af frågan. Genom ett bifall till herr vice talmannens förslag skall man från denna kammare visa, att vi äro fullkomligt ense med — såsom vi antaga — den andra parten, nämligen Norge, att vi vilja hafva en lösning af frågan och det i den stora hufvudsaken på det sätt, som ifrågasatts, nämligen genom skiljedom. För öfrigt skola vi minnas, att för att komma därhän det icke är nog, att vi här fatta ett beslut, som varder godkändt af Första Kammaren. Ingen lär väl tvifla på att Kungl. Maj:ts förslag där är lika oantagligt som det enligt min tanke borde enhälligt förklaras oantagligt här,

hwaremot jag tror mig äga rätt grundad anledning att antaga att, om denna kammare godkänner vice talmannens förslag, detta äfven kan gå igenom i Första Kammaren, då det ju funnes alla utsikter att komma till ett resultat i hvad af oss beror. Men vi veta icke ännu hurudan utgången kommer att blifva i norska stortinget.

Det skulle vara så angeläget, sade chefen för civildepartementet, att *nu* få denna fråga afgjord; och han menade att unionens vänner här hade ett godt tillfälle att få bort en tvistefråga. Men detta är icke någon farlig tvistefråga, det är en mycket ringa fråga; och att döma af de ord jag för några dagar sedan hörde af en mycket betydande norsk man, har han i det fallet alldeles enahanda uppfattning som jag. Jag frågade nämligen en norsk man, som fortfarande, ehuru han icke tillhör norska regeringen, intager en icke blott mycket bemärkt, utan äfven mycket betydande plats i sitt lands politik: är det då någonting så farligt, om denna fråga skulle få anstå till nästa riksdag och storting? Alla de, som här känna honom — och de äro icke så få — veta, att han är en mycket betänksam och försiktig man, när han talar på egna vägnar, och så mycket mera, då han kan anses gifva uttryck äfven åt andras opinion, ej blott åt sin egen. Han svarade med ett godmodigt leende: hafva vi haft frågan oafgjord så länge, lär det väl icke skada om den blir oafgjord ännu ett år, om detta erfordras för att få en lösning, som man icke sedan på någondera sidan ångrar.

Det är sannolikt bekant för många af kammarens ledamöter, att en del utländska författare — ja, jag borde kanske säga ett antal tyska professorer — under tämligen lång tid hafva framställt den svensk-norska unionen och den österrikisk-ungerska unionen på basis af 1867 års namnkunniga kompromiss såsom typerna för en realunion. Jag har för min del aldrig lyckats förstå den visdom, som vill få två statsförbindelser så grundligt olika som den österrikisk-ungerska och den svensk-norska att vara fulländade exempel på genomförandet i statslifvet af en och samma princip. Men det är visst och sant, att i *ett* hänseende hafva på båda hållen de, som i betydande mån burit ansvaret för unionernas bestånd, handlat såsom efter en gemensam öfverenskommelse därutinnan, att de aldrig försummat att bringa unionsrikenas monark i en ytterst ömtålig belägenhet. Detta har skett oupphörligt här hos oss, ehuru med så ringa begrepp om hvad man gjort, att det en gång kunnat skrivas beträffande ett illa betänkt förfarande under en ytterst ömtålig tidsperiod i unionens historia, att man här hade gjort allt hvad man kunnat för att »akta Kungen». Härom vill jag blott säga att om detta — att »akta» Konungen — kan bestå däri att ställa honom upp såsom mål för ett antal skickliga skarpskyttar — ja, då hade man visserligen den gången och vid andra tillfällen aktat honom. Sådan har förblindelsen varit, att man på vissa håll aldrig vetat hvad man gjort, då man handskats med de två rikenas gemensamma angelägenheter. På samma sätt har det också varit i den andra real-

Angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

(Forts.)

*Angående
bestämmande
af sträcknin-
gen af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*

(Forts.)

unionen. Senast i höstas hvad gjorde man där? Man sköt fram Kejsaren-Konungen att genom den beryktade dagordern taga parti på ett sätt, som suveränen icke bör göra i ett det allra ömtåligaste spörsmål, nämligen ungerska arméns och ungerska statsmaktens förhållande till hvarandra; och nu ser det ut som om man vore på väg att företaga något annat liknande, nämligen att försöka uppgöra den ekonomiska kompromissen mellan de båda rikena på det sättet, att dessa kompromisslagar antagas på fullt konstitutionell väg i Ungern, men i Österrike utfärdas enligt den beryktade 14:de §, d. v. s. af Kejsaren regerande såsom absolut monark, hvilket kan medföra enligt den ungerska författningen att unionen brytes, emedan Ungern förbehållit sig att det skall regeras konstitutionellt äfven i det andra landet. Ja, i det hänseendet gäller det, att de två unionerna förete likhet med hvarandra, att man oupphörligt skjutit fram — därtill föranledd af rent tillfälliga och utanför den föreliggande sakfrågan sig befinnande intressen — unionsrikenas konung, som det ju gäller att skydda, så vidt man eljest vill upprätthålla den konstitutionella principen. Samtliga hans rådgifvare böra träda fram för att skydda honom och ställa sig framför honom, icke skjuta honom fram och krypa bakom honom. Men just det senare gör man fortfarande; man har gjort det denna gång också.

Det framhölls af chefen för civildepartementet — men egendomligt nog utan att han märkte hvad däri låg och utan han däraf drog den naturliga slutsatsen —, att den föreliggande frågan är en fråga om tolkningen af en förutvarande traktat, och att sakfrågan, som ligger i den formfrågan, är denna: hvem har enligt den gamla traktaten rättighet till det omtvistade territoriet? I detta hänseende är frågan absolut enahanda med den, som nyligen blef afgjord mellan England och Förenta staterna rörande gränsen mellan Canada och Alaska. Beträffande den frågan ha också folkrättslärare yttrat, att det där, strängt taget, icke rörde sig om en arbitragefråga och en arbitrage-domstol, utan om en adjudikationsfråga och en adjudikationsdomstol. Och hur sammansattes denna domstolen? På det sättet, att Förenta staternas president valde tre ledamöter och Englands konung likaledes tre, men man vidtog ingen försiktighetsåtgärd för att förvissa sig om att vid lika röstetal ledamöterna emellan hafva en öfverskiljedomare att vädja till, emedan man ville ha denna fråga betraktad såsom en så ren rättsfråga, att hvar och en, som satt i domstolen, icke skulle tänka på den stats intressen, som han representerade, utan blott på den frågan: hvilken är den riktiga uttydningen af den traktat, som här föreligger? hvem får med denna riktiga uttydning rätt i sina påståenden? Denna fråga om gränsen mellan Canada och Alaska blef afgjord till Förenta staternas förmån därigenom, att Förenta staternas trenne ombud röstade för den amerikanska uppfattningen och därjämte en af de engelska ledamöterna i domstolen, nämligen ingen mindre än den engelske lord chief justice, ordföranden i The Kings Bench division, en af de högsta domstolarna i England, lord

Alverstone. Det var således där ett rent juridiskt afgörande, icke en intresseuppgörelse, af den frågan: hvem har rätt uti gränsanspråken, om man korrekt uttyder den gamla traktaten? Precis samma förhållande föreligger här, och därför kunde man ha gått till väga på samma sätt här som i det nyss anförda fallet, i stället för att skicka intresserepresentanter till lika antal för att sätta sig att gräla med hvarandra och sedan hafva bekymmer om, hvem som skall skilja dem emellan. Men när så en gång har skett, måste vi fortsätta på den vägen; hvilket emellertid icke hindrar, att man förbättrar hvad som här blifvit föreslaget, på ett sådant sätt, att icke detta, i stället för att åstadkomma »fred i Norden», skall komma att blifva ett historiskt faktum, till hvilket man visar tillbaka för att ådagalägga, att Konungen öfver de Förenade rikena icke kan representera på en och samma gång två stridiga intressen. Det är beklagligt, att man icke har insett detta.

Det synes mig, som om frågans lösning vore på god väg, ifall kammaren nu antager det af herr vice talmannen här framställda förslaget, hvarför jag för min del anhåller om bifall till detsamma. Äfven om detta förslag icke kan leda till, att denna ganska obetydliga och till intet krigstillstånd föranledande fråga genast bringas ur världen, är jag dock öfvertygad därom, att det skall bana väg för en lycklig lösning af densamma.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag har ingenting att i sak tillägga till det förra anförandet. Men med anledning af ett från skånebanken fälldt yttrande vill jag göra en erinran i ett taktiskt hänseende. Mig förefaller det, som om, därest Andra Kammaren bifaller reservationen och Första Kammaren bifaller utskottets förslag, en sammanjämkning är absolut omöjlig, och det är väl föga troligt, att Första Kammaren skulle vilja gå in på att biträda Andra Kammarens beslut. Om återigen Andra Kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag och Första Kammaren utskottets, så förefaller det mig, som om kamrarnes representanter i statsutskottet med god vilja skulle kunna i sammanjämkningsafseende ena sig om reservationen, och detta vore ju redan ett godt resultat. Med anledning däraf synes det mig, som om det förståndigaste vore, om Andra Kammaren nu bifölle Kungl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan, 2:o på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda yrkandet, 3:o på afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet väckta proposition, samt 4:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen ansåg sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som

*Angående
bestämmande
af sträckningen
af viss
del af sjö-
gränsen mel-
lan Sverige
och Norge.*
(Forts.)

votering begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det under 2:o omförmälda yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf och sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet om afslag å såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande n:o 79 antager det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 135 ja mot 75 nej; hvidan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren med afslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 79 bifaller Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda yrkandet.

Hufvudvoteringen utföll med 101 ja, men 110 nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit det af herr vice talmannen under öfverläggningen framställda yrkandet.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 12, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde, och nionde hufvudtitlarne gjorda framställningar om anslag för beredande af dyrtidstillägg för år 1904 åt en del tjänstemän och betjante m. m.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante m. m.*

I den af Kungl. Maj:t den 14 januari 1904 till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit, att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 12 i nämnda månad angifna grunder, af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante, å extra stat för år 1905 måtte anvisas såsom förslagsanslag under:

andra hufvudtiteln (punkt 12)	-----	kronor	63,000: —
tredje » (» 12)	-----	»	4,200: —
fjärde » (» 36)	-----	»	15,000: —
femte » (» 31)	-----	»	36,000: —
sjätte » (» 39)	-----	»	900,000: —
sjunde » (» 23)	-----	»	200,000: —
åttonde » (» 116)	-----	»	450,000: —
nionde » (» 48)	-----	»	85,000: —
		Summa kronor	1,753,200: —

Tillika hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln, punkten 32, föreslagit Riksdagen att medgifva, att dyrtidstillägg, i enlighet med samma grunder, finge för år 1904 utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en af justitieombudsmannen i dennes ämbetsberättelse (sid. 120) gjord framställning, att Riksdagen, under förutsättning att dyrtidstillägg innevarande år beviljades statens ämbets- och tjänstemän, måtte tillerkänna enahanda förmån jämväl åt tjänstemännen i justitieombudsmansexpeditionen.

Utskottet hemställde:

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, måtte, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte härtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1905 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante m. m.

(Forts.)

under andra hufvudtiteln kronor	63,000: —
» tredje » »	4,200: —
» fjärde » »	15,000: —
» femte » »	36,000: —
» sjätte » »	900,000: —
» sjunde » »	200,000: —
» åttonde » »	450,000: —
» nionde » »	85,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräkning af dyrtidstillägg skulle gälla följande grunder:

1:o Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 500 kronor.

2:o) Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i hvilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, hvilkas sammanlagda inkomster af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1903 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 7,000 kronor;

d) de tjänstemän och betjante, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902 eller 1903 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

3:o) Dyrtidstillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjante, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

4:o) Dyrtidstillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas dyrtidstillägg endast å den del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten och lärare vid allmänna läroverken, i hvilkas aflöning ingå jämväl andra medel än statsmedel, dyrtidstillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå.

5:o) Dyrtidstillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner:

lön;

tjänstgöringspenningar, däri inberäknadt hărădsskrifvare tillkommande tillägg till deras fasta tjänstgöringspenningar;

kontant bostads- och inkvarteringsersättning;

arfvode;

med lön likställdt lönetillägg; samt

dagaflöning vid flottan.

6:o) Dyrtidstillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af

dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget anses tillhöra lönen.

II) att dyrtidstillägg i enlighet med de af utskottet föreslagna grunder jämväl måtte för innevarande år utgå till tjänstemän och vaktmästare vid flottans pensionskassa;

III) att, i anledning af hvad justitieombudsmannen föreslagit, Riksdagen måtte, för beredande af dyrtidstillägg enligt ofvanstående grunder åt tjänstemännen vid justitieombudsmansexpeditionen, för år 1904 anvisa ett belopp af 800 kronor, att utbetalas af riksgäldskontoret.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar vice talmannen *Pehrson*, *Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Boström*, *Odqvist*, *Persson* i Tällberg, *Petersson* i Påboda, *Olsson* i Fläsbro, *Sjö*, *Nilsson* i Skärhus, *Hammar skjöld* och *Ödman*, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå:

I) att Riksdagen, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag till dyrtidstillägg, måtte, för beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1905 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under andra hufvudtiteln kronor	12,500: —
» tredje » »	2,400: —
» fjärde » »	9,500: —
» femte » »	28,000: —
» sjätte » »	818,700: —
» sjunde » »	162,000: —
» åttonde » »	321,500: —
» nionde » »	67,900: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräknande af dyrtidstillägg skulle gälla följande grunder:

1:o) Dyrtidstillägg utgår med tio procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 300 kronor.

2:o) Från åtnjutande af dyrtidstillägg undantagas:

a) de tjänstemän och betjante, i vilkas aflöning ingår bostads- eller boställsförmån in natura;

b) de tjänstemän, vilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 5,000 kronor;

c) de tjänstemän och betjante, vilkas sammanlagda inkomster

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante m. m.*

(Forts.)

Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante m. m.

(Forts.)

af arbete, dyrtidstillägget oberäknadt, år 1903 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattats till högre belopp än 5,000 kronor;

d) de tjänstemän — — fastställande.

3:o) Dyrtidstillägg — — grunder.

4:o) Dyrtidstillägg — — uppgå.

5:o) Dyrtidstillägg — — flottan.

6:o) Dyrtidstillägg — — befordrad; samt

7:o) Dyrtidstillägget — — lönen.

II) att dyrtidstillägg — — pensionskassa;

III) att, i anledning af — — ett belopp af 600 kronor, att utbetalas af riksgäldskontoret.

Sedan utskottets under *afd. I*) gjorda hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! För några år tillbaka väckte jag här i denna kammare en motion om nedsättning af ämbets- och tjänstemännens löner med 20 procent för alla dem, som hade öfver 2,000 kronors lön. Denna motion var så nära att gå igenom i denna kammare, att det fattades blott en enda röst. Nu hafva förhållandena ändrats därhän, att man anser, att ett dyrtidstillägg, uppgående till 10 procent af lönen, bör tillerkännas statens ämbets- och tjänstemän och betjante, ehuru enligt mitt förmenande ingen sådan förändring i lefnadskostnaderna inträdt, att den kan gifva anledning till en så stor förhöjning af lönerna, som här är fråga om. När vi för två år sedan beviljade ett sådant dyrtidstillägg, tänkte nog många af oss, att det endast för det året skulle erfordras som en tillfällig hjälp. Då emellertid samma förslag återkommer år efter år, bör det icke förvåna någon, om vi landtmän känna oss egendomligt berörda. Det tyckes vara afsikten att under benämningen dyrtidstillägg åstadkomma en stadigvarande förhöjning af alla löner med 10 procent, till och med om de uppgå till både 5-, 6- och 7,000 kronor. Ett sådant belopp som 5-, 6- eller 7,000 kronor utgör i allmänhet för de flesta landtmän — en hel förmögenhet. Om några dagar komma vi att afgifva vår röst om ett annat förhållande, en beskattningsfråga, där det gäller, huruvida jordbrukare med en beräknad inkomst af ända ned till 600 kronor, kanske ned till 300 kronor, skola få sina utgifter ökade genom en särskild inkomstbeskattning. Dessa obemedlade, som med knapp nöd kunna draga sig fram med sina små inkomster, skola skatta extra, för att löner på ända till 7,000 kronor skola kunna ökas med 500 kronor. Under sådana förhållanden har jag hvarken inom afdelningen eller i utskottets plenum kunnat biträda den mening, hvartill utskottet kommit. Alla statsutskottets ledamöter från Andra Kammaren ha förenat sig i en gemensam reservation, som är fogad vid detta betänkande; det är till denna reservation, herr talman, jag för min del anhåller att få yrka bifall.

Herr Olsson i Fläsbro: Herr talman, mina herrar! Det är nu femte gången å rad, som Kungl. Maj:t begär dyrtidstillägg åt statens tjänstemän och betjante. Tre gånger har denna kammare sagt absolut nej till denna begäran och endast en gång, nämligen i fjol, uttalat sig för ett sådant dyrtidstillägg till de svagast aflönade. De sista åren har Kungl. Maj:ts förslag emellertid gått segrande ur den gemensamma voteringen, tack vare den omständigheten, att äfven i denna kammare finnas icke så få, som tydligen äro mera ämbetsmannavalda än folkvalda.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante m. m.*
(Forts).

För kammaren ligger denna fråga likadant i år som i fjol; utskottets förslag är likadant, reservanternas likaså. Har så kammaren därtill icke förändrat mening, borde utgången i dag vara gifven

För min del är jag principiellt motståndare till dyrtidstillägg. Af Kungl. Maj:t och Riksdag fastslagna eller reglerade löner böra gälla såväl i onda som goda dagar, tills en ny reglering kommer till stånd. Man får icke antaga, att dessa löner blifvit så knappt tillmätta, att de skapa en anständig bärgning endast för det fall, att hyror och lifsförnödenheter äro särskildt billiga. Tvärtom är det all anledning tro, att de blifvit bestämda med hänsyn till normala förhållanden, hvadan det bör gälla för statens tjänstemän hvad som borde praktiseras af folk i allmänhet, nämligen att man skall spara under de feta åren för att ha något öfver, då de magra stunda.

Trots denna min uttalade mening om dyrtidstillägg i allmänhet, har jag dock, af för kammaren lätt begripliga opportunitetsskäl, äfven i år nödgats ställa mig på reservanternas sida. Det är således endast mot dem, som ha löner på 5,000 kronor eller däröfver, som jag vid detta tillfälle vänder mig.

Hvad afser Kungl. Maj:t med sin år efter år upprepade anhållan om dyrtidstillägg åt statens tjänstemän och betjante? Jo, såvidt jag förstår, att söka tilldela de statstjänare, som under den dyra tiden ha svårt att taga sig fram, ett lämpligt lönetillskott, tills det visar sig, huruvida denna s. k. dyra tid blir konstant eller icke. Frågan är således, om dessa statstjänare, som jag nu talar om, äro i sådan ömmande belägenhet, att staten för deras skull tillfälligtvis bör ingripa och hjälpa dem i deras betryck. På den frågan tror jag mig kunna fordra, om också icke precis vänta, att hela denna kammare skall svara med ett rungande nej.

Gifvet är, att den statstjänare, som under den billigare tiden inrättat sig så, att hela löneinkomsten går åt, måste knappa in på utgiftsstaten, då dyrare tider inträda. Detta får väl emellertid också hvarje annan förnuftig människa göra. Och att detta går an för de statstjänare, hvarom jag nu talar, tror jag mig icke behöfva bevisa. Därtill kommer, att icke så få af dessa, i synnerhet af dem, som ha sin verksamhet förlagd i hufvudstaden, ha betydande biinkomster, hvilka åtminstone i någon mån böra tagas med i räkningen.

Men nu är det tyvärr så ställdt, att vi icke blott måste tänka på att bevilja dyrtidstillägg åt statens tjänare, utan vi måste äfven

Om dyrtids- anskaffa medel därtill. Då framställer sig, alldeles osökt, den frågan: tillägg åt en äro de, som få äran att vara med och betala kalaset, i den ställning, del tjänste- att de icke allenast själfva ej behöfva dyrtidstillägg, utan äfven män och be- kunna hjälpa de statstjänare, som ha 5,000 kronor och däröfver, tjänte m. m. i deras nödställda belägenhet. Som svar på den frågan behöfver (Forts.) jag endast erinra kammaren om Kungl. Maj:ts förslag till inkomstskatt för de två sista åren. Denna inkomstskatt har ansetts nödig bland annat för dyrtidstilläggens skull. I dessa förslag har Kungl. Maj:t satt i fråga, att jordbrukare med fast egendom af ända ned till 5,000 kronors taxeringsvärde ha råd att betala denna skatt. Alltså: den medborgare, som får draga sig fram på afkastningen af 5,000 kronor och som aldrig i tiden har utsikt att få något dyrtidstillägg, anses nu icke blott skyldig, utan rent af mäktig att förhjälpa de statstjänare, som ha 5,000 kronor och däröfver i årlig lön till sådant dyrtidstillägg. Detsamma är förhållandet med de arbetare, som med svett och möda lyckats komma upp till en inkomst af 1,000 kronor och däröfver om året. Reflexionerna härutinnan göra sig i sanning själfva!

Nu kan det sägas, och jag vill minnas, att finansministern i fjol sade, att statstjänarne icke erhålla högre inkomst äfven när konjunkturena äro goda, hvaremot de, som äro beroende af dessa konjunkture, själfva skörda fördel af sådana goda tider. Jag tror dock, att småbönder och arbetare ha det lika bekymmersamt, vare sig tiderna äro sämre eller bättre. Hvad småbönderna angår, hvilkas ställning jag känner, såsom själf tillhörande deras klass, är jag fullkomligt öfvertygad om, att de alla stå i en betydligt sämre ställning än statstjänarne, äfven då konjunkturena äro mycket goda. Jag tror således, att konjunkturena icke spela in för dessa. De förstnämnda, nämligen småbönderna, råka ofta ut för missväxt, hvaremot de senare, eller statstjänarne, aldrig behöfva befara någon sådan, enär deras skörd, lönen, för dem hvarje år är i kvalitativt afseende fullmogen. De förstnämnda få, äfven om de själfva sätta handen till plogen på fullt allvar, tacka Gud, om de erhålla en skörd, som håller måttet, hvaremot de senare, vare sig de sköta sin tjänst bra eller illa, till sist få två och tre sådana i form af lön och ålders- tillägg. Och under det att de förstnämnda, endast om de arbeta flitigt och lefva mycket sparsamt, kunna ha hopp om att få sitt lefverbröd på ålderdomen, ha de sistnämnda sitt alldeles säkra födo- råd i form af pension, som delvis bestås af statsmedel. Jag tror i alla fall, att de af herrarne, som i likhet med mig våga se denna fråga i hvitögat, skola erkänna, att hvad jag sagt är fullkomligt riktigt.

Af hvad jag nu anfört är det tydligt, att jag måste med fullaste öfvertygelse yrka afslag åt utskottets hemställan, liksom att jag också måste — därtill nödd och tvungen, yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Sandquist*, *Andersson* i Baggböle, *Hammarström*, *Persson* i Tällberg, *Erikson* i Öfre Odensvi, *Söder-*

berg, Lindgren i Islingby, Öberg, Matsson, Hultkrantz, Jansson i Edsbäcken, Sandin, Forsberg, Olsson i See, Eriksson i Elgered, Bengtsson i Häradsköp, Eriksson i Lindehult, Ström i Transtrand, Hansson, Ersson, Olsson i Älfvalsåsen, Bromée i Billsta, Olofsson, Karlsson i Mo, Sjöberg, Danielsson och Ericsson i Ahlberga. *Om dyrtids-tillägg åt en del tjänstemän och betjänte m. m.* (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Den siste ärade talaren uttalade den meningen, att hela kammaren måste inse, att han hade rätt i den uppfattning han gifvit uttryck åt. Jag för min del anser däremot, att den ärade talaren fått en fullkomligt oriktig uppfattning, men jag förstår mycket väl, att detta kommer sig därutaf, att han begick samma fel, som så ofta förekommer här i denna kammare, det nämligen att endast jämföra inkomstbelopp med inkomstbelopp utan att därvid taga hänsyn till olika personers olika lefnadsbehof och däraf betingade lefnadskostnader.

Det är dock lefnadsbehofvet, som fastslår existensminimum; och lefnadsbehofvet, det skapas icke af oss själfva — det skapas af den ställning, vi i samhället intaga, af den omgifning, uti hvilken vi lefva, den skapas, med ett ord, af förhållanden, öfver hvilka vi icke råda, och hvilka vi därför icke heller kunna ändra.

Nogsamt förstår jag, att om en småbonde helt plötsligt får en ränteinkomst af 5,000 kronor, då blir han också med ens en Croesus, men nogsamta borden ock I, mina herrar, förstå, att en tjänsteman i den ställning, som medför en aflöning af 5,000 kronor, synnerligast om han nödgas bo i en dyr stad, visserligen icke lefver under ekonomiskt lysande förhållanden. Visst är, att många af de ämbetsmän, om hvilka nu är fråga, ha det förfärande svårt att få debet och kredit att gå ihop — oändligt mycket svårare än småbönderna på landet.

Nu vet jag mycket väl, att reservanterna intaga sin gamla ståndpunkt, och härom är ju ej något att säga; och att denna kammare skall intaga sin gamla ståndpunkt och afslå den kungl. propositionen, tager jag äfven för alldeles gifvet. Men det är dock en sak, som inträffat under de senare åren och som gör, att ställningen är annorlunda nu än när Kungl. Maj:t först började begära dessa dyrtidstillägg; och det är den omständigheten, att *Riksdagen* nu är efter år bifallit Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen har alltså därigenom erkänt det berättigade i de kraf, som genom Kungl. Maj:t blifvit ställda på densamma; och om — såsom jag vill hoppas ej måtte ske — mot förmodan denna kammares majoritet skulle afgå med seger i den gemensamma votering, som kommer att äga rum, så tror jag, att de vederbörande, som anse sig på grund af Riksdagens föregående beslut vara i sin goda rätt i fråga om detta dyrtidstillägg, med fullt fog skola anse, att denna deras goda rätt af Riksdagen blifvit kränkt; och det har dock sin betydelse. Det går ej an för Riksdagen att ena året fatta ett beslut och året därpå helt godtyckligt ändra det. Godtyckligt kallar jag det, ty förhållandena ha ej på något vis ändrat

Om dyrtidstillägg åt en del tjänstemän och betjante m. m.
(Forts.)

sig på senare tid: lefnadskostnaderna äro ej mindre i år än i fjol och statsfinanserna ej sämre i år än då. Då fick Riksdagen lägga ganska betydliga nya skatter på svenska folket; i år slipper den kanske undan att pålägga ens några sådana nya skatter. Man kan således ej påstå, att något inträffat, som skulle kunna berättiga Riksdagen att frångå sin ställning från föregående år.

Man har kallat dessa löneförbättringar för »dyrtidstillägg», ty det har varit den uppfattningen i Riksdagen, att de ursprungligen kommit till därför, att man ansett det hafva inträddt dyrare tider. Och det har det ju äfven gjort. Men i själfva verket var det ej så mycket »dyrtidstillägg» det gällde som tillfälliga löneförbättringar. Riksdagen har insett, att de löner, som staten beviljat sina tjänare, under tidernas lopp hade blifvit otillräckliga. Därför har äfven Riksdagen begärt fullständig utredning angående nya lönestater för alla statens tjänstemän och betjante; och i den mån man hinner utarbeta nya sådana förslag, framläggas de äfven för Riksdagen. Och Riksdagen har också hitills, den ena gången efter andra, beviljat förbättrade aflöningar. De här dyrtidstilläggen äro i själfva verket till sin natur ingenting annat än lönetillägg, som beviljas i förväntan på en definitiv lönereglering. Det kan hända, att, när en lönestat blifvit reglerad, lönerna enligt densamma för en och annan löntagare blifvit mindre, än han förut hade jämte det dyrtidstillägg som han efter regleringen mister. Men det är en annan sak. Riksdagen har då varit i tillfälle att pröfva; och skulle Riksdagen då funnit, att lönerna förut varit tillräckligt stora, så kunna visserligen vederbörande känna sig missbelättna, men man kan åtminstone ej säga, att Riksdagen handlat godtyckligt. Ty hvad som har skett, har då skett efter moget och noggrannt öfvervägande.

Det tjänar naturligtvis ej något till att tala vidare i denna sak. Jag hoppas ej något i dag, men jag hoppas, att i den gemensamma voteringen Kungl. Maj:ts förslag skall segra.

Herr Olsson i Hoden: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet beskyldde den förste talaren för vissa misstag, som han skulle gjort, då han jämförde böndernas ställning i existenshänseende med sådana ämbetsmäns ställning, som ha upp till 5,000 kronors inkomst. Jag vågar gentemot detta anmärka, att äfven herr statsrådet förbisåg ganska väsentliga saker, då herr statsrådet ville påstå, att en småbonde skulle ha lättare att existera än dessa ämbets- och tjänstemän, som sitta med 5,000 kronors årlig inkomst. Det är väl ändå skillnad mellan en sådan småbonde och en person, som sitter med en konstant årlig lön på 5,000 kronor. Den senare måste ha lättare att kunna inrätta sig med sina årsinkomster, att, såsom man säger, rätta mun efter matsäcken, än en liten landbrukare, som är beroende dels af bättre och sämre konjunkturer, hvilka kunna inverka på hans handtering, dels af felslagen skörd etc. Det är ingen, som beviljar honom dyrtidstillägg

då skörden slår fel eller han lider förlust af kreatur. Han kan träffas af många olyckor, men han får därför ej understöd från något håll. Han får ej heller pension för sitt arbete, utan för honom gäller det att om möjligt spara något genom att rätta mun efter matsäcken; och jag tror därför, att, om man vill draga upp paralleller, man skall komma till det resultat, att det är skäl för hvar och en att efter sin ställning och sina inkomster söka inrätta sig så, att inkomsterna räcka till. Och detta är lättare för den, som sitter med en bestämd summa i årsinkomst, än för den, som sitter med mera ovissa inkomster.

*Om dyrtids-
tillägg åt en
del tjänste-
män och be-
tjante m. m.
(Forts.)*

Herr statsrådet återopade äfven, att Riksdagen har flera år å rad fattat beslut, som gå i den riktning, som statsutskottets majoritet har förordat; men vi veta ju, huru dessa beslut tillkommit. Jag tror, att Andra Kammaren hvarje år konsekvent fattat beslut i öfverensstämmelse med sina reservanternas hemställan; och det är Första Kammaren, som — om jag så får säga — trumfat igenom dessa dyrtidstillägg med tillhjälp af en minoritet i denna kammare, och detta år efter år till personer, som sitta med en inkomst af ända upp till 7,000 kronor. Detta har väckt ond blod på många håll i landet, och det kan ej väcka förvåning, att så har skett. Man klagar i Första Kammaren öfver, att folket är så socialistiskt och går allt längre i liberal riktning. Men tänker man efter orsakerna härtill, bör man fiuna, att man för att få ett patriotiskt och troget folk bör tillse, att man handlar rätt mot alla. Men det gör man ej, om man gång efter annan beslutar i motsatt riktning mot den folkvalda kammaren. Här föreligger ju nu en reservation från Andra Kammarrens förtroendemän inom utskottet, om hvilken reservation de äro eniga; men vill man äfven i år på det gamla vanliga sättet trumfa igenom ett liknande beslut som föregående år, tror jag ej, att detta skulle vara ägnadt att stärka det förtroende och det samförstånd, som är nödvändigt mellan öfverklassen och underklassen i vårt land, om jag får använda dessa uttryck.

Herr talmän! Jag ber på grund af hvad jag anförde att få yrka bifall till reservationen.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner i ämnet, afslog kammaren utskottets under afd. I) gjorda hemställan och biföll i stället den af herr vice talmannen Pehrson med flere under samma afdelning afgifna reservationen.

Afd. II).

I fråga om utskottets under denna afdelning gjorda hemställan yttrade

Herr Person i Tällberg: På de skäl, som förut ha anförts af

herr Olsson i Fläsbro, och med anledning af det beslut, som kammaren nyss fattat, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet biföll kammaren den af herr vice talmannen Pehrson med flere i ämnet afgifna reservationen.

Afd. III).

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Herr Persson i Tällberg, som yttrade: Jag skall endast tillåta mig yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt och bifall till reservationen.

Ytterligare förekom ej. Sedan herr talmannen gifvit propositioner i ämnet, afslög kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den i ämnet afgifna reservationen.

§ 7.

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

Därnäst i ordningen företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 75, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland samt i anledning där af inom Riksdagen väckta motioner.

I den till Riksdagen aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t i punkt 31 under sjette hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att, under förbehåll att i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1904 angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, besluta

dels anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk och Lappträsk till Karungi by i Karl Gustafs socken af Norrbottens län, hvarför kostnaden beräknats till 5,867,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägen borde genomgå,

dels ock i sammanhang därmed anläggning af landsväg från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk, för en beräknad kostnad beträffande den förra sträckningen af 615,000 kronor och vidkommande den senare af 628,000 kronor,

samt att för påbörjande af nämnda anläggningar anvisa för år 1905 följande belopp, nämligen:

för järnvägen Morjärv—Karungi.....	kronor	2,000,000: —
» landsvägen Boden—Morjärv.....	»	307,500: —
» » Morjärv—Lappträsk.....	»	400,000: —
	eller tillsammans kronor	2,707,500: —

med rätt för Kungl. Maj:t att låta utaf dessa belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna tillsammans 850,000 kronor.

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

I anledning af denna Kungl. Maj:ts framställning hade i särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner föreslagits,

i motionen n:o 71 af herr *O. H. Ström* i Nederkalix:

att Riksdagen måtte, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 1, i hvad den rörde anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk och Lappträsk till Karungi i Karl Gustafs socken i Norrbottens län samt landsväg från Boden till Morjärv och från Morjärv till Lappträsk, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd undersökning för norra stambanans fortsättning från Morjärv direkt till Haparanda, inkomma till nästa års Riksdag med proposition om norra stambanans fortsättning från Morjärv till Haparanda, äfvensom att Riksdagen måtte anslå 15,000 kronor till undersökning;

och i motionen n:o 113 af herr *P. Hellström*:

att Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts framställning under sjetta hufvudtiteln, punkt 31, angående norra stambanans fortsättning från Morjärv till riksgränsen mot Finland, och med afslag i hvad denna afsåge anläggandet af en statsbana ifrån Lappträsk till Karungi, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning samt upprättande af fullständig, af kostnadsförslag åtföljd plan för en statsbanas framdragande ifrån Lappträsk till Haparanda.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte, under förbehåll att i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1904 angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, besluta

dels anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk och Lappträsk till Karungi by i Karl Gustafs socken af Norrbottens län, hvarför kostnaden beräknats till 5,867,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägen borde genomgå,

dels ock i sammanhang därmed anläggning af landsväg från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk, för en beräknad kostnad beträffande den förra sträckningen af 615,000 kronor och vidkommande den senare af 628,000 kronor;

äfvensom för påbörjande af nämnda anläggningar å riksstaten utom hufvudtitlarna för år 1905 anvisa 500,000 kronor;

b) att herr Ströms i Nederkalix omförmälda motion måtte anses besvarad genom hvad af utskottet blifvit här ofvan under a) hemställdt; och

c) att jämväl herr Hellströms i ämnet väckta motion finge anses besvarad genom utskottets hemställan under a).

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservationer:

af herrar *I. Wijk*, *Billing*, *F. E. Pettersson*, grefve *Posse*,

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland. Fränckel, vice talmannen Pehrson, Sjö, Nilsson i Skärhus och Ödman, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå:

a) att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte endast på det sätt bifallas, att Riksdagen, under förbehåll att i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1904 angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. blefve i tillämpliga delar iakttagna, beslutade anläggning af landsväg från Boden till Morjärv, hvarför kostnaden beräknas till 615,000 kronor, äfvensom för påbörjande af denna anläggning å riksstaten utom hufvudtitlarna för år 1905 anvisade 307,500 kronor;

(Forts.)

b) att herr Ströms i Nederkalix ofvan omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

c) att herr Hellströms i ämnet väckta motion icke heller måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd,

samt vid mom. a) i utskottets hemställen här ofvan:

af herr Andersson i Västra Nöbbelöf, som ansett, att utskottet under nämnda mom. bort hemställa,

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte ej mindre, under förbehåll att i statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 12 januari 1904 angifna villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, besluta

dels anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk till Lappträsk, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägen borde genomgå,

dels ock i sammanhang därmed anläggning af landsväg från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk, för en beräknad kostnad beträffande den förra sträckningen af 615,000 kronor och vidkommande den senare af 628,000 kronor,

äfvensom för påbörjande af nämnda anläggningar å riksstaten utom hufvudtitlarna för år 1905 anvisa 500,000 kronor,

än äfven i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa undersökning samt upprätta fullständig plan för nämnda statsbanas fortsättning från Lappträsk till en för anslutning med det finska järnvägsnätet lämplig punkt vid Torne älf.

Sedan utskottets hemställen blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Ström i Nederkalix, som anförde: Det är rörande min motion i föreliggande fråga, som jag skall be att få yttra mig. Och då den icke är relaterad i utskottets betänkande, utan där endast förekommer en hänvisning till densamma, skall jag be att få läsa upp motionen; den är icke så lång. Den lyder:

»I nådiga propositionen n:o 1 om statsverket 1904 har Kungl. Maj:t under sjetta hufvudtiteln bland annat föreslagit, att Riksdagen måtte, under förbehåll om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m., besluta dels anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk och Lappträsk till Karungi i Karl Gustafs socken i Norrbottens län,

hvarför kostnaderna beräknats till 5,867,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter järnvägen bör genomgå, dels ock i sammanhang därmed anläggning af en landsväg från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk, för en beräknad kostnad beträffande den förra sträckningen af 615,000 kronor och vidkommande den senare af 628,000 kronor samt att för påbörjande af nämnda anläggningar anvisa för år 1905 följande belopp:

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

för järnvägen Morjärv—Karungi.....	kronor	2,000,000
» landsvägen Boden—Morjärv.....	»	307,500
» » Morjärv—Lappträsk.....	»	400,000
eller tillsammans		kronor 2,707,500

med rätt för Kungl. Maj:t att låta utaf dessa belopp förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna tillsammans 850,000 kronor.

Då finska stambanans ändpunkt emellertid nu är vid Torneå älf, midt emot staden Torneå, samt finska myndigheternas önskan väl är, att sammanbindningen med svenska stambanan skall ske vid gränsen mellan Torneå stads och Haparanda stads områden samt hänsyn till sådan önskan ju äfven bör tagas och sammanbindningen af norra stambanan med den finska stambanan sålunda antagligen kommer att blifva vid Haparanda, torde rätta riktningen för norra stambanans fortsättning från Morjärv till riksgränsen vara så rakt som möjligt från Morjärv till Haparanda, hvilken linje är okulärt besiktigad af järnvägsstyrelsens ingenjör herr Oscar Wickman år 1895 (se bilagan 1), samt förordad af järnvägsstyrelsen i utlåtande af 14 oktober 1896 (se bilagan 2). Denna linje skulle blifva cirka två mil kortare än en bana från Morjärv till Karungi och därifrån till Haparanda. Vissa vederbörande hafva visserligen tänkt sig, att, om Haparanda skulle blifva ändpunkten för järnvägen, banan från Morjärv skulle dragas österut till Lappträsk samt därifrån i sydostlig riktning till Haparanda, men en sådan sträckning skulle förlänga järnvägen med cirka en mil mot om banan drages från Morjärv direkt till Haparanda. Dessutom skulle järnvägen från Morjärv till Lappträsk, enligt hvad järnvägsstyrelsens utlåtande gifver vid handen, gå genom mycket oländiga trakter samt få göra många och på sina ställen stora krökningar samt till och med en tunnel få sprängas, hvarigenom banan skulle blifva betydligt dyrare, än den raka sträckningen från Morjärv till Haparanda samt kosta cirka 800,000 kronor per nymil, då den raka sträckningen endast skulle komma att kosta cirka 640,000 kronor per nymil, enär terrängen för den raka sträckningen är, enligt hvad den okulära besiktningen utvisar, ungefär lika som vid banan Boden—Morjärv, som kostade cirka 640,000 kronor per nymil.

I järnvägsstyrelsens utlåtande förekommer rörande banan mellan Morjärv och Lappträsk bland annat följande: »I stort sedt vore terrängen mellan Morjärv och Lappträsk mycket kuperad. Profilen

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

företedde därför en mängd krökningar och sänkningar, hvilka sammanlagdt uppginge till icke mindre än 512 meter. Långa och branta stigningar måste användas för att öfvervinna de afsevärda nivå-skillnaderna, af hvilka den största, eller 92 meter, finnes mellan vattendraget vid Östra Flakaträsk och vattendelaren vid Myrbergstjärn». Att låta järnvägen framgå i en sådan terräng bör väl ej ske, då det finnes annan lämplig sträckning för banan.

I departementschefens yttrande förekommer på ett ställe: »Be-träffande sträckningen för banan hafva meningarna i hufvudsak varit ense därom, att banan bör från Morjärv dragas till Lappträsk», *men så är ingalunda förhållandet*, ty Nederkalix kommun har genom sina kommitterade framhållit denna banas olämplighet. En del af kommunens ansökning i frågan har blifvit relaterad i departementschefens yttrande, men då icke allt blifvit anfördt, får jag nu intaga kommunens ansökning i sin helhet. Den lyder:

Afskrift.

Till Konungen.

Sedan medlemmar af Haparanda stad i underdånig skrifvelse till Eders Maj:t af den 19 september 1902 hemställt, att undersökning af möjligheten för en statsbanas sträckning från Morjärv direkt till Haparanda skulle äga rum och för sådant ändamål anslagit ett belopp af 6,400 kronor, få undertecknade af Nederkalix kommun, enligt bilagda stämmoprotokoll, därtill utsedda medlemmar, med instämmande i hvad vår riksdagsman, vice konsuln O. H. Ström, vid 1902 års riksdag i ärendet anfört samt i hvad de af Haparanda stad utsedda medlemmar i ofvanberörda underdåniga skrifvelse framhållit; i djupaste underdånighet hemställa, att, innan kungl. proposition till Riksdagen angående Boden—Morjärvbanans fortsättning till Torneå älf aflåtes, en noggrann undersökning af möjligheterna för banans sträckning direkt till Haparanda måtte komma till stånd.

Att banans sträckning efter den sydligaste linjen är en lifsfråga icke blott för Nedertorneå socken och Haparanda stad, utan äfven för Nederkalix kommun, hvilken sistnämnda kommun ensam för sig räknar en folkmängd af nära 14,000 invånare och som till följd af sitt läge och öfriga naturförhållanden äger, för den händelse järnväg komme att genomgå trakten, de största utvecklingsmöjligheter, torde vara, åtminstone här uppe i Norrbotten, allmänt känt, och att det ingalunda är endast lokalintressen, som tala för den sydligaste sträckningen, framgår väl allra tydligast däraf, att kungl. järnvägsstyrelsen varmt förordar denna sträckning.

Konungens befallningshafvande i länet har också i likhet med kungl. järnvägsstyrelsen förordat banans sträckning till Haparanda, men har Konungens befallningahafvande antagligen, enär sträckan till Lappträsk förut blifvit undersökt och kostnadsförslag för den samma upprättats, under det att linjen Morjärv direkt till Haparanda

endast varit okulärt besiktigad, ansett sig sakna stöd att förordna den sistnämnda sträckningen, utan nöjt sig med att uttala sig för banans sträckning från Lappträsk till Haparanda i stället för till Karungi.

Trots att skäl och synpunkter, talande för banans sydligaste sträckning, förut utförligt framhållits och diskuterats, våga vi likväl i underdånighet ytterligare påpeka och framhålla en del af berörda synpunkter.

De båda öfre föreslagna sträckningarna skulle komma att löpa till största delen genom obygder och bergstrakter, där inga odlingsmöjligheter eller tillfällen till kolonisation gäfves. Inga samhällen kunde gärna tänkas uppstå efter dessa linjer, då däremot den sydligaste linjen direkt på Haparanda ginge till största delen genom och i närheten af tätt befolkade trakter, delvis också genom de bästa och vidsträcktaste odlingsmarker, som förekomma i denna landsdel. Visserligen har framhållits, att järnvägs framdragande uti obruten bygd skulle ensam för sig utgöra den mäktigaste häfstång för sådan bygds kultivering. Men att detta icke, åtminstone på många tiotal år, kan verka för bygds brytande, därom kommer man till insikt vid en färd på norra stambanan i Norr- och Västerbotten, hvilken framdragits hufvudsakligen genom oländig och ofruktbar mark, hvars uppodlande i och med järnvägens framdragande man velat hoppas, men som ännu ett eller två decennier efter banans färdigbyggande ligger lika öde som fordom. Att förhållandena här skulle komma att gestalta sig annorlunda, finnes föga anledning antaga.

Hvad den statsekonomiska sidan vidkommer, är denna ju redan framhållen af kungl. järnvägsstyrelsen. Vi kunna dock ej underlåta att erinra, att, om ändamålet med stambanans fortsättande till riksgränsen skulle få anses helt vunnet, samtrafik med den till Torneå framdragna finska statsbanan måste äga rum. Blefve sedermera banorna förbundna med hvarandra, skulle, till oberäknelig nytta för nordligare delarne af vårt eget land och Norge, en stor och äfven för staten inkomstbringande samtrafik otvifvelaktigt uppstå. En sådan trafik måste väl också förr eller senare komma till stånd, ty så länge förbindelsen måste uppehållas medelst landsvägsskjuts, blifva naturligtvis kostnaderna för höga för att någon större samtrafik kan bära sig. Därför är det också tänkbart, att, därest svenska staten icke åstadkomme förbindelse mellan de olika ländernas järnvägslinjer, finska staten för sådant ändamål beslöte bygga en bibana uppför Torne älf. Att detta vore till stor skada för hela den svenska odlingen i Torneådalen är ju i ögonen fallande, då i sådan händelse all såväl person- som godstrafik mellan Haparanda och öfre Torneådalen helt säkert droges öfver till finska sidan, och är det därför naturligt, att, för att förekomma detta, svenska staten måhända såge sig nödsakad att bygga en bibana ned till Haparanda. Detta skulle dock för staten medföra stora kostnader, helst som å militärt håll lär anses, att en bibana jünväl till hamn vore af militära hänsyn

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finnland.

(Forts.)

påkallad. Haparanda stad har nämligen, såsom bekant, icke i sin närhet någon hamn med tillräckligt djup, utan blefve i så fall nödvändigt att framdraga denna senare bibana till kusten någonstades i Kalix skärgård, där särdeles goda hamnar finnas.

Hvad slutligen beträffar svensk civilisations utbredande i öfre Torneå-dalen, våga vi, i likhet med många andra, påstå, att denna skulle befrämjas i lika hög grad genom banans framdragande till Haparanda som genom dess framdragande efter någon af de öfre linjerna. Under alla förhållanden kan linjen Morjärv—Karungi härvidlag icke hafva synnerligt inflytande på försvenskningen af Torneå-dalen. Vi tro ock, att, äfven från denna synpunkt sedt, det vore bäst, att järnvägen framdroges direkt till Haparanda, och att Haparanda, som i så fall kunde växa till en betydande stad, fortfarande finge fylla sin uppgift såsom en den svenska civilisationens utpost i Torneå-dalen. I samma mån som Haparanda stad växte i betydenhet såsom affärscentrum för afsättningen för Torneå-dalens produkter, skulle också samfärdseln mellan Haparanda och genom Haparanda samfärdseln med det öfriga Sverige utvecklas.

Också framgår af allt, hvad från olika håll framhållits, att de enda skäl, som möjligen kunde tala för någon af de öfre sträckningarna af Boden—Morjärvsbanans fortsättning, skulle vara de rent militära, men då allmänt känt är, att äfven inom militära kretsar olika åsikter härvidlag göra sig gällande, och oss synes tydligt, att en fientlig makt, som behärskar motsatta stranden af Torne älf, bättre kan i lugn och ro samla och gruppera sina stridskrafter vid Karungi, som ligger 2½ mil inne i landet, än vid Torneå, beläget invid kusten, våga vi, lifligt öfvertygade, att en grundlig undersökning af såväl terräng som andra förhållanden, hvilka kunna på frågan inverka, skall vid öfvervägande af de skäl, som tala för och emot den sydligaste sträckningen, otvifvelaktigt ådagalägga dennas företräden framför de andra linjernas, måhända icke minst ur militär synpunkt, härmed underdånigst upprepa vår hemställan, att, innan nådig proposition om stambanans fortsättning till Torne älf för Riksdagen framlägges, undersökning af den af baningeniör Oscar Wickman år 1895 uppgångna järnvägslinjen från Forsbyn direkt till Haparanda måtte verkställas.

Nederkalix den 9 december 1903.

Underdånigst

Fr. Appelberg. P. A. Svanberg. Gustaf Groth.

N. Wiedholm. J. T. Rutberg.

Slutligen får jag aflämnas en karta* öfver de olika järnvägs-

* Kartan har försvunnit, hvart, det vet man icke, men till statsutskottet har den icke kommit.

linjerna, som jag anhåller måtte öfverlämnas till statsutskottet, äfvensom en kartskiss, afsedd att i fototypisk reproduktion tryckas jämte motionen.

På grund af hvad nu blifvit anfördt, får jag hemställa,

att Riksdagen måtte, med afslag å Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 1, i hvad den rör anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk och Lappträsk till Karungi i Karl Gustafs socken i Norrbottens län samt landsväg från Boden till Morjärv och från Morjärv till Lappträsk, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd undersökning för norra stambanans fortsättning från Morjärv direkt till Haparanda, inkomma till nästa års Riksdag med proposition om norra stambanans fortsättning från Morjärv till Haparanda, äfvensom att Riksdagen måtte anslå 15,000 kronor till undersökningen.»

Då i den nu upplästa motionen är sagdt allt hvad som talar för norra stambanans fortsättning från Morjärv i så rak riktning som möjligt till Haparanda, har jag icke något vidare att tillägga, utan yrkar bifall till min motion.

Beträffande de militära myndigheternas yrkanden, att järnvägen skall dragas till Karungi och icke till Haparanda, så torde ej så stort afseende böra därvid fästas, då vid begärd koncession år 1882 af järnväg från Luleå till Ofoten och bibana till Haparanda för sammanbindning därmed eventuell finsk bana dåvarande krigsstyrelsen icke hade något emot att denna bibana skulle, såsom föreslaget var, gå ut efter kusten förbi Råneå, Töre och Nederkalix och sålunda söder om den af mig föreslagna bansträckningen, hvilket synes af den kartskiss, som är vidfogad min motion.

Jag har, som sagdt, icke något vidare att tillägga, utan inskränker mig att yrka bifall till den af mig väckta motionen.

Herr Killander: Herr talman, mina herrar! Jag anser, att om Karungi eller någon plats strax söder därom väljes till ändpunkt för järnvägen vid finska gränsen, kommer gifvetvis all handel och samfärdsel till Tornedalen att söka sig väg öfver Torneå, och Haparanda sjunker ned till ett obetydligt samhälle. Tornedalen får sedan äfven sin kulturella odling från Finland, och Sverige afstänges från allt inflytande. Jag skulle därför helst sett, att banans ändpunkt redan nu föreslagits till Haparanda. Men som åsikterna därom synas vara delade, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Anderssons i Nöbbelöf reservation.

Herr Hellström: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger till afgörande, är ju en järnvägsfråga, men det är icke en järnvägsfråga af vanlig beskaffenhet. Dess lösning i den ena eller andra riktningen kommer nämligen att blifva af mycket stor betydelse icke endast för den trakt, som beröres af den föreslagna banan,

Om fortsättning af norra stambanans till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

*Om fortsätt-
ning af norra
stambanan
till riksgrän-
sen mot Fin-
land.*

(Forts.)

utan också för hela landet. Tornedalen intager en alldeles särskild ställning i förhållande till det öfriga riket icke blott med hänsyn därtill, att den utgör en gränstrakt mot en stor och mäktig granne, utan äfven med hänsyn därtill, att befolkningen i afseende på härstamning, språk och förhållandena i öfrigt är nära förbunden med befolkningen på andra sidan gränsen. Då det nu gäller afgörandet af denna fråga, får man därför icke fästa afseende vid en hel del små ortsintressen, som ju ofta spela in vid afgörande af andra järnvägsfrågor af mera lokal beskaffenhet utan man blir tvungen att taga hänsyn till, hurudan verkan beslutet kommer att medföra för landet i dess helhet. En af de viktigaste synpunkterna härvidlag anser jag för min del vara den, att järnvägen får en sådan sträckning, att den i så hög grad som möjligt fyller det krafvet att närmare förbinda med det öfriga landet den gränstrakt, hvarom det här är fråga, och den befolkning, som där bor.

Det förslag, som statsutskottet här kommit fram med, anser jag icke ägnadt att, såsom önskligt varit, fylla denna uppgift. Statsutskottet har i motiveringen för sitt yrkande att såsom slutpunkt för banan välja Karungi anført samma skäl, som blifvit återopade i statsrådsprotokollet, nämligen att, om banan skulle få en annan riktning, såsom jag och min länskamrat konsul Ström i särskilda motioner föreslagit — sålunda med Haparanda såsom ändpunkt —, banan endast skulle komma att beröra »utkanten af den egentliga finnbygden och hufvudsakligen blifva till gagu för Haparanda stad, hvaremot banan genom att dragas till Karungi skulle väsentligen främja utvecklingen af den tätast befolkade delen af Tornedalen och bereda dess finsktalande befolkning en direkt förbindelse med landets öfriga invånare. Banans stora uppgift i nationellt och kulturellt hänseende skulle sålunda otvifvelaktigt bäst vinnas med denna sträckning, en omständighet som utskottet anser böra, jämte de militära skälen, vara afgörande för valet af densamma.»

Jag har i den motion, som jag i denna fråga väckt, sökt att bemöta dessa uttalanden. Visserligen tror jag icke, att kammaren kommer ihåg den motivering, som förekommer i min motion, mera än den kommer ihåg den motivering, som herr Siröm använt i sin motion, men jag skall dock icke falla för frestelsen att här upprepa denna min motivering. Jag skall inskränka mig att framföra några synpunkter, som enligt min åsikt afgjort tala för att Haparanda borde blifva slutpunkten för denna riksgränsbana i stället för Karungi. Med benäget tillstånd af herr talmannen blir jag därvid i tillfälle att hänvisa till en karta, som jag här låtit uppsätta. Flertalet af kammarens ledamöter torde nämligen icke känna till de lokala och geografiska förhållandena där uppe; och den karta, som följde statsverkspropositionen, har icke bifogats utskottets utlåtande.

Nu har af mig föreslagits, att Riksdagen skulle — på sätt Konungens befallningshafvande i Norrbottens län och äfven järnvägsstyrelsen uttalat sig — besluta att draga banan från Lapträsk någor-

lunda direkt till Haparanda. Jag ber därvid att få fästa uppmärksamheten vid den omständigheten, att Lappträsk utgör den ungefärliga geografiska språkgränsen för detta område, i det att denna språkgräns sträcker sig efter det vattendrag, som flyter förbi Lappträsk ned till Sangis, eller möjligen något litet öster därom. Det land, som ligger mellan detta vattendrag och Torne älf, är sålunda att hänföra till Finnbygden.

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten vid en annan sak, nämligen att det är en mycket liten del af Tornedalen, som framställes på denna karta. Torneå-dalen upptager ett tiotal församlingar, och af dessa utgör Karl Gustafs församling, i hvilken Karungi ligger, den andra, ifrån kusten räknadt. Vi ha där stora afstånd, såsom herrarne nog veta, och stora församlingar, af hvilka de, som ligga vid kusten, äro till sin utsträckning de mindre. Längst ner ligger Nedre-Torneå socken, vidare Karl Gustafs socken, Hietaniemi socken, Öfre-Torneå socken med Korpilombolo kapellförsamling, vidare Pajala socken med Muonionalusta kapellförsamling samt Tarendö socken. Alla dessa socknar ligga nedanför Lappmarksgränsen. Sedan ha vi inom Lappmarken Juckasjärvi och Enontekis socknar.

Då man talar om en järnväg, som berör Torneådalen, så måste man för att afgöra den frågan i hvilken sträckning den lämpligast bör gå, naturligtvis ha hänsyn till det förhållandet, att Torneådalen icke allenast omfattar den lilla sträckan mellan Haparanda och Karungi, utan sträcker sig mycket längre uppåt, äfvensom därtill att stora odlingsmöjligheter förefinnas äfven i de öfre delarne af denna dal.

Efter dessa anmärkningar skall jag be att, med blicken fäst på kartan, något få redogöra för huru det skulle komma att ställa sig för dessa olika socknar, om järnvägen skulle få den ena eller den andra slutpunkten.

Nu vill jag icke neka till att om järnvägen skulle komma att dragas fram till Karungi, komme den, såsom det säges, midt i hjärtat af finnbygden, men jag fäster uppmärksamheten därvid, att, då man skall bedöma verkan af en järnvägssträckning, man i främsta rummet bör ta hänsyn till den betydelse, som *järnvägsstationerna* såsom sådana komma att få. Om *banvallen* sedan går fram igenom mer eller mindre bördiga trakter, blir af mindre betydelse och spelar en roll, endast för så vidt man har andra kommunikationer fram till järnvägsstationerna.

Tänka vi då först på alla dessa socknar, som ligga ofvanför Hietaniemi, som finnes angifvet här på kartan, så hade dessa socknar för någon tid sedan, och man skulle kunna säga delvis ännu, större fördel af att få banan fram till Karungi än blott till Lappträsk, så länge nämligen den under byggnad varande landsvägen mellan Hietaniemi och Lappträsk icke är färdig. Men i och med detsamma den nya vägen mellan Hietaniemi och Lappträsk blir färdig, komma dessa öfre trakter att få lika nära till Lappträsk som till Karungi, och Konungens befallningshafvande har i sitt utlåtande till och med

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland. sagt — jag kommer icke ihåg ordalagen, men väl innehållet — att de få lika nära, om icke närmare, till Lappträsk än till Karungi.

Tänka vi på att invånarne i dessa öfre trakter skola ge sig i väg och åka på järnväg, så sker det ju hufvudsakligen för att företaga en resa och icke för att fara ner och titta på järnvägen. Hvert skola de då resa? Antingen med norra stambanan ner till de sydliga delarna af länet, ner till Luleå eller ännu längre söderut i Sverige eller också ner till Haparanda. I de flesta fall skulle de nog resa till Haparanda, där man har den del af den lokala administrationen, som icke är förlagd i Luleå, där man vidare har de i dessa trakter arbetande bankernas afdelningskontor, och där för öfrigt hela affärsverksamheten i Torneådalen har sitt centrum.

(Forts.)

Huru kommer det då att ställa sig för en person ifrån de öfre socknarna, som vill resa ner till Haparanda, om vi få en järnväg från Lappträsk till Karungi, men det sedan icke finnes någon järnväg från Karungi till Haparanda, utan endast till Jylhäkoski? Vid Karungi kommer det i afseende på tull och andra sådana saker väl att ordnas på samma sätt, som vid gränsofvergångar i allmänhet är ordnadt, nämligen så, att tåget icke får stanna, sedan det lämnat sista tullstationen på det ena landets område, förrän det kommit inom det andra landets gränser. Således har han små utsikter att komma längre än till Karungi, för så vidt han icke skall åka öfver på den finska sidan. Åker han fram till Karungi, hvad har han då för glädje af järnvägen, om han skall resa till Haparanda? Jo, den stora glädjen att han får åka öfver järnvägsspåret för att komma till Haparanda. Men någon fördel af järnvägen har han icke.

Skall han åter resa ner till Luleå eller det öfriga Sverige, hvad glädje har han då att komma till Karungi? Jo, den glädjen att komma cirka två mil längre ifrån det mål, dit han skall resa. För denna längre järnvägssträcka får han betala biljett. Och hvad som i detta fall här sagts om persontrafiken gäller naturligtvis i tillämpliga delar äfven beträffande godstrafiken.

Tänker man sig, att banan får en annan riktning, nämligen ifrån Lappträsk till Haparanda, kommer saken naturligtvis att te sig på helt annat sätt.

Dessa invånare i öfre Torneådalen ha lika nära till Lappträsk som till Karungi. När de då komma till Lappträsk och sätta sig på tåget där, kunna de lika behändigt komma till Haparanda som till Luleå, och därifrån vidare söderut. Och om de vilja hämta varor, kunna de få hem dessa på järnvägen från Haparanda till Lappträsk. Således vill jag fastslå det förhållandet, att det för hela öfre Torneådalen är till större fördel, ifall banan skulle komma att dragas ner till Haparanda, än om den skulle gå till Lappträsk och därifrån fram till Karungi. Naturligtvis skulle, om järnvägen komme att gå till Karungi, och en bana därifrån droges ner till Haparanda, förhållandet bli ett annat. Men om våra militärer få råda i detta fall, ha

vi icke några utsikter att få Haparanda järnvägsfråga ordnad på det sättet.

Det återstår då att afgöra, vilkendera af nu ifrågasatta riktningar blefve för de *närmaste* trakterna fördelaktigast.

Med mycket stort eftertryck har från vissa håll framhållits, att ifall banan droges fram till Karungi, skulle den träffa betydande trakter, det skulle nämligen där finnas byar, som i fråga om folkmängd till och med icke skulle stå efter Haparanda, som det stod i en morgontidning i går. Det är icke mycket värdt att polemisera mot tidningsuppsatser, som kunna innehålla hur ovederhäftiga uppgifter som helst; men jag vill emellertid, ifall någon tagit intryck däraf, påpeka, att detta är ett tomt påstående.

Haparanda stad har numera en befolkning af ungefär 1,300 invånare, och socknarna där uppe hafva i allmänhet en folkmängd, varierande mellan 1,500 och 3,000 invånare. Under sådana förhållanden är det tydligen oriktigt att påstå, att flertalet *byar* efter ålfedalen har lika stort invånareantal som Haparanda stad.

Jag har, för att få denna sak litet närmare utredd, vändt mig till kronofogden där uppe i orten, och han har med biträde af därvarande häradsskrifvare anskaffat uppgifter rörande traktens folkmängdsförhållanden och lämnat en utredning, som visar, huru stor mängd af befolkningen, som i ena eller andra fallet — d. v. s. om banans slutstation förlägges till Karungi eller till Haparanda — skulle kunna antagas hafva fördel af banan. Det skulle kanske verka för mycket tröttande, om jag skulle utförligt redogöra för dessa uppgifter, hvarför jag nu endast vill meddela slutsiffrorna.

Ifall järnvägen skulle dragas till Karungi och man finge antaga, att hela Karl Gustafs socken komme i så nära beröring med denna järnväg, att den hade full fördel af densamma, så skulle, om man undantager Lappträsk by, som får egen station, den folkmängd, som hade intresse af att järnvägen finge denna riktning, uppgå till 1,960 personer. Härtill kommer dessutom befolkningen i den uti Hietaniemi socken belägna byn Vitsaniemi, som visserligen ligger på ett afstånd af 1,8 mil från Karungi, men dock får närmare till denna plats än till Lappträsk, och därför bör räknas med här. Uti den i Kungl. Maj:ts proposition omnämnda skrifvelse, som Karl Gustafs socknemän genom häradshöfding Kronlund öfverlämnat till regeringen, har såväl denna by som en del andra byar i trakten, såsom Kukkola, Karungi, Korpikylä och Koivukylä, betecknats såsom »väldig», ehuru den faktiskt icke har större folkmängd än 228 personer. Läggs dessa 228 till förut nämnda 1,960, så blir det således inalles endast 2,188 personer, som hafva större fördel af banans framdragande till Karungi än af dess sträckning till Haparanda.

Nu har man emellertid från visst håll uppgifvit, att dessa byar i Tornedalen i allt fall ägde stor betydelse på grund af deras höga taxeringsvärde, under det åter Haparanda vore en struntstad med lågt taxeringsvärde, och att man därför ej behöfde taga så mycken

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

hänsyn till om man tillintetgjorde denna stads handel och rörelse. Med anledning af detta påstående har jag från den personen, jag nyss omnämnde, begärt uppgifter jämväl angående taxeringsvärdet å dessa Tornedalens byar, och det har då befunnits, att, enligt 1902 års mantals- och taxeringslängder, taxeringsvärdet å alla de ifrågasvarande byarne uppgår till endast 969,200 kronor, under det att taxeringsvärdet för Haparanda uppgår till 1,534,900 kronor.

Hvad åter beträffar den befolkning, som skulle hafva intresse af en järnväg från Lappträsk till Haparanda, så utgöres den naturligtvis i främsta rummet af befolkningen i Haparanda stad, hvilken enligt 1903 års mantalsskrifning uppgick till 1,272 personer. Taxeringsvärdet för fastigheter i denna stad utgjorde samtidigt 1,534,900 kronor. Vidare måste hit räknas befolkningen i den trakt, som ligger närmast omkring Haparanda, nämligen hela Nedertorneå socken, och om man till denna trakt hänför den del af landsbygden, som skulle få högst en mils väg till en järnvägsstation i Haparanda, så representerar den trakten dock ett invånarantal af 3,587 personer — en siffra, som vi att börja med kunna ställa emot Karl Gustafs sockens invånarantal 1,960 — och ett taxeringsvärde å fast egendom till belopp af 1,687,300 kronor. Dessutom tillkomma här tvenne byar, nämligen Keräsjoiki och Keräsjämkä, som visserligen ligga i Hietaniemi socken, men som komma att så godt som omedelbart beröras af järnvägen Lappträsk—Haparanda. Dessa byar hafva tillsammans ett invånarantal af 324 personer och ett taxeringsvärde af 77,500 kronor.

Lägger man nu ihop de siffror, jag anført, så blir resultatet följande. De, som hafva största fördelen af en järnvägslinje till Karungi, utgöra 2,188 personer, de åter, för hvilka Haparandalinjen erbjuder de största fördelarna, utgöra icke mindre än 5,183, således betydligt mer än dubbelt mot de förra. Taxeringsvärdet af fastigheter inom de byar, hvilka skulle få fördel af Karungilinjen, utgör 969,200 kronor, således icke fullt en million, då däremot fastigheterna i de byar, för hvilka linjen till Haparanda skulle vara fördelaktigare, äfvensom i Haparanda stad utgöra tillsammans 3,199,700 kronor, sålunda betydligt mera än tre gånger så stort som det nyssnämnda värdet. Härtill kommer dessutom, att det för hela den öfre delen af Tornedalen, som nu icke medtagits i beräkningen, skulle vara till större fördel, om järnvägen ginge från Lappträsk till Haparanda, än om den ginge endast till Karungi och icke sedan fortsatte till Haparanda. Naturligtvis har jag härmed icke förnekat, att icke Tornedalen i sin helhet skulle erhålla fördelar äfven af en järnväg till Karungi, utan jag har endast velat påvisa, att, om man tager hänsyn till de faktiska förhållandena och icke slår omkring sig med tomma fraser, man nödvändigt måste komma till samma uppfattning som den, hvartill Konungens befallningshafvande i Norrbottens län kommit, eller att järnvägslinjen hälst bör dragas till Haparanda. Konungens befallningshafvande har ju ock, då den skulle afgifva sitt utlåtande,

lättare än andra ämbetsmyndigheter kunnat taga hänsyn till de för en dylik fråga så viktiga, lokala förhållandena.

Om vi nu tänka på den inverkan, som den ena eller den andra af de ifrågasatta sträckningarna af järnvägen skulle komma att utöfva på handelsförbindelserna inom Tornedalen, så har Konungens befallningshafvande på ett, såsom mig synes, mycket påtagligt sätt visat, i hvilken riktning denna inverkan skulle gå. Vid bedömandet af denna fråga måste man ju alltid utgå från den förutsättningen, att järnvägen, om den drages till Karungi, icke sedermera kommer att utsträckas ned till Haparanda, utan att den i så fall kommer att fortsätta till Jylhäkoski och där öfvergå älfven för att komma i förbindelse med järnvägsnätet å finska sidan. Om järnvägen får denna sträckning, så är det gifvet, att man därmed kommer att gynna den finska systerstaden, som en gång varit en svensk stad och som nu ligger på den hitre sidan af älfven. Jag har här tagit med mig en kartskiss, som åskådliggör Torneå och Haparanda städers inbördes läge. Vi se af denna skiss, hurusom Torneå ligger på en halfö, på den svenska sidan af älfven. Vid tiden för Torneå stads afträdande från Sverige stod den vik, som nu går upp emellan Torneå och Haparanda, i förbindelse med den ofvanför befintliga delen af Torne älf, så att Torneå stad då låg på en ö, hvilket fortfarande är fallet så ofta som det är högvatten; dock uppgrundas denna del af älfven allt mer och mer för hvarje år. Landsvägen från Haparanda till Torneå följer först uteder den nyssnämnda lilla viken och går sedan öfver landtungan vid nordligaste ändan af viken in på den halfö, på hvilken Torneå stad är belägen, och så ned igen, tills den når denna stad. Den finska järnvägen slutar nu visserligen på Torne älfs andra sida, men det torde väl från finska — eller ryska — sidan vara meningen att snart draga den öfver älfven och in till Torneå. Skulle så denna stad komma i förbindelse icke blott med det finska, utan äfven med det svenska järnvägsnätet, och Haparanda däremot skulle blifva dömdt att för en kanske öofverskådlig framtid sakna en sådan förbindelse, så är det ju icke svårt att räkna ut, huru det då skulle i handelshänseende gå för denna senare stad. Detta har af Konungens befallningshafvande blifvit närmare framhållet, och jag har försökt att i min motion ytterligare understryka och påvisa detta, hvarför jag icke skall upptaga tiden med något upprepande häraf; saken förefaller mig för öfrigt vara så enkel och klar, att den icke behöfver någon vidare utläggning.

Härmed anser jag mig ha visat, att det icke varit med stöd af några faktiska förhållanden, som Kungl. Maj: och därefter statsutskottet gjort det uttalandet, att järnvägens af dem föreslagna sträckning till Karungi skulle komma att på ett väsentligt sätt främja utvecklingen af Tornedalen och dess finsktalande befolkning, eller att järnvägen, om den skulle dragas till Haparanda, uteslutande skulle gagna denna stad.

Men det torde finnas andra skäl för den slutsats, till hvilken

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.
(Forts.)

Om fortsätt-
ning af norra
stambanan
till riksgrän-
sen mot Fin-
land.

(Forts.)

statsutskottet kommit. Det är nog ofta så, att man inte alltid af framställningen kan se, hvilka skäl, som varit de mest bestämmande. Så torde också här vara fallet. Det är endast fyra ord i utskottets utlåtande, hvilka angifva själfva hufvudskälet för det slut, hvartill utskottet kommit. Det heter nämligen, att utskottet anser de och de omständigheterna böra, »*jämte de militära skälen*», vara afgörande för valet af bansträckningen i fråga. Så vidt jag kan finna, äro nog dessa skäl de, som varit, om icke uteslutande afgörande, så dock de allra kraftigaste hufvudskälen, som utskottet tagit i betraktande vid afgifvandet af sitt utlåtande.

Då det gäller en så viktig sak som försvaret af vår landgräns, så är det ju tydligt, att man måste fästa allt möjligt afseende vid dessa militära skäl och sakförhållanden. Jag skall nu icke ingå på dessa sakförhållanden, ehuru mycket kunde vara att säga äfven om denna sida af saken. De hithörande förhållandena hafva ju för öfrigt tämligen oförbehållsamt behandlats i tidningspressen. Jag ber blott att få i detta sammanhang pointera en omständighet, som ofta blifvit i tidningspressen samt man och man emellan framhållen, nämligen att våra militärer äro långt ifrån eniga om hvad som i detta afseende kan vara det för vårt land fördelaktigaste. De högsta militära myndigheterna äro emellertid i detta fall eniga, och emot dem torde det ej lämpa sig för mig att polemisera.

Nu, då jag gifvit denna framställning af frågan, skulle väl det naturligaste vara, att jag yrkade bifall till min motion, hvars hemställan verkligen förefaller mig vara mycket blygsam, när jag ju endast påyrkat, att Riksdagen skulle tills vidare endast bevilja anslag för anläggande af en järnväg till Lappträsk samt tillika ingå till Kungl. Maj:t med begäran om utredning rörande järnvägens framdragande sedermera ned till Haparanda; jag anser verkligen icke, att jag begärt för mycket, när jag gjort ett sådant yrkande i min motion. Men nu går jag dock icke så långt, utan inskränker mig till att endast yrka bifall till den af herr Hans Andersson i Nöbbelöf afgifna reservationen, dock med en liten redaktionsförändring, som betingas af det förhållandet, att Första Kammaren nu har, efter en långvarig — som jag tror två och en half timmes — debatt, beslutit sig för att afslå den kungl. propositionen och i stället bifalla det af flertalet reservanter gjorda yrkandet, enligt hvilket icke något anslag skulle beviljas för det ifrågasatta banbyggandet, utan endast ett relativt taget mindre belopp anslås för anläggande af en landsväg från Boden till Morjärv.

Herr Hans Andersson har i sin reservation yrkat, att Riksdagen skulle besluta *dels* anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk till Lappträsk, *dels* ock i sammanhang därmed anläggning af landsväg från Boden till Morjärv och vidare från Morjärv till Lappträsk *äfvensom* anvisa ett visst belopp för följande år. Då nu Första Kammaren fattat det beslut, som den fattat, bör kanske detta herr Hans Anderssons yrkande något förtydligas, för

att sedan, om kamrarne stanna i olika beslut, gemensam votering i frågan måtte kunna äga rum. Efter samråd med två framstående ledamöter i statsutskottet ber jag därför att få göra det förslaget, att till den första punkten beträffande anslag till en statsbana från Morjärv öfver Storträsk till Lapträsk måtte göras följande tillägg: »för en beräknad kostnad af 3,984,486 kronor med rätt» etc., så att den första punkten komme att lyda:

*Om fortsätt-
ning af norra
stambanan
till riksgrän-
sen mot Fin-
land.*

(Forts.)

»dels anläggning af en statsbana från Morjärv öfver Storträsk till Lapträsk för en beräknad kostnad af 3,984,486 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att närmare förordna om de orter, järnvägen bör genomgå.»

Denna siffra är grundad på statsverkspropositionens uppgift om kostnaden per bankilometer med tillägg för brobyggnader och rullande materiel.

Jag ber till sist att få fästa uppmärksamheten vid att den reservation, som afgifvits af herr Hans Andersson, har den afgjorda fördelen, att den lämnar öppen den stora tvistefrågan om hvarest man helst och lämpligast bör gå fram med den sista järnbanelänken. Äfven den, som af ett eller annat skäl anser det vara förmånligare, att järnvägen går till Karungi by i stället för till Haparanda stad, har genom att gå med på denna reservation icke därigenom afskurit sig möjligheten att, ifall han så anser lämpligt, ett senare år gå med på Karungilinjén. En anslutning till herr Hans Anderssons reservation med det af mig nu föreslagna tillägg innebär endast, att man i det skick, hvori frågan nu befinner sig, icke vill så att säga »i blindo» fatta ett beslut, som skall komma att sättas i verket först efter förloppet af flera år. Jag tycker, att det, såsom frågan nu står, för alla betänksamma ledamöter af denna kammare bör vara mest tilltalande att icke nu binda sina händer, utan tills vidare bevilja anslag endast för banans fortsättande till Lapträsk.

På grund häraf, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Hans Andersson afgifna reservationen med det tillägg, jag nyss gjort.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Då jag är en af de utskottsledamöter, som reserverat sig mot utskottets föreliggande förslag, skall jag be att få angifva de skäl, hvarför jag för min del icke kunnat biträda detta förslag.

Här föreligga, såsom herrarne veta, tre förslag. Af dessa afser det kungliga förslaget anläggning af en järnväg med ty åtföljande landsväg från Morjärv öfver Storträsk och Lapträsk till Karungi by. Och kostnaderna härför skulle, enligt Kungl. Maj:ts framställning, uppgå till 7,110,000 kronor, hvarjämte Kungl. Maj:t ställer i utsikt, att man skall anlägga en järnväg, som skulle möta det ryska järnvägsnätet vid Torneå stad. Är det nu så, att denna utsikt skall förverkligas på det sättet, att järnvägarne sammanslutas ungefär midt emellan Torneå och Karungi, så skulle denna samman-

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

slutning, efter hvad som uttalats, komma att ske vid Jylhäkoski fiske. Skulle däremot den sydliga linjen, kustlinjen, väljas, så skulle sammanlutligen ske vid Haparanda, hvilket motionärerna gifvetvis helst skulle önska. Detta skulle emellertid föranleda ytterligare kostnader. Våglängden emellan Karungi och Haparanda är $2\frac{1}{2}$ mil, och afståndet från Haparanda öfver älven till Torneå stad är 300 meter. Eu järnvägslinje från Karungi till Haparanda jämte järnvägsbro öfver älven skulle helt säkert kosta cirka 3,000,000 kronor. Och alltså skulle kostnaderna för banans fortsättande till denna anknypningspunkt med finska järnvägsnätet belöpa sig till mellan 10 och 11 millioner. Är det sedan så, att järnvägsstyrelsen och de af dem utskickade personerna uppgjort sina kostnadsberäkningar på samma sätt, som fallet var i fråga om sträckningen Gellivare—Riksgränsen, komma nog de verkliga kostnaderna att i banko gå till det belopp, som nu uppgifvits i förslaget. Herrarne minnas antagligen, att kostnaderna för banan Gellivare—Riksgränsen först uträknades till 21 millioner, men sedan gingo upp till några och trettio. Skulle nu här förhållandet vara detsamma, så kan det befarsa blifva en utgift af otroligt många millioner för denna lilla befolknings skull.

Såväl den ene motionären som den andre vill, att man skall besluta i enlighet med hans förslag och uppskjuta frågan. Den ene har nu visserligen öfvergått på herr Hans Anderssons reservation, i hopp att Kungl. Maj:t till nästkommande Riksdag skall komma fram med ett förslag om järnvägens dragande ned till Haparanda. Mig synes dock, att denna fråga icke är tillräckligt utredd för att få någon afslutning vid denna riksdag. Herrarne hafva kanske redan hört, att Första Kammararen afslagit utskottets hemställan med den stora majoriteten af 82 röster mot 47. Och detta visar nog, att det icke allenast är fara att bygga denna järnväg, utan också helt säkert, att, såsom jag nyss nämnde, det icke är utredt, att den linje, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, är den rätta. Skall denna järnväg, vare sig vid Haparanda eller vid Jylhäkoski, sammanbindas med det finska järnvägsnätet, så skola vi — därom är jag alldeles säker — få ett tveeggadt svärd öfver oss, så att vi ständigt kunna befara en invasion från den stora örnens land — kanske när vi minst vänta det. Och vi böra väl framförallt se till att vi icke bygga kommunikationer åt ett land, hvarifrån man kan befara något dylikt. Att det ligger en fara i denna järnvägs byggande är lika visst och sant som att man för några år sedan, då man framlade förslag till byggande af järnvägen Gellivare—Riksgränsen, såg faror i den järnvägens tillkomst. Då uttalade regeringens ledamöter — jag tror, att det äfven står i den kungl. propositionen —, att om Riksdagen anslog medel till den järnvägen, finge man vänta sig en kunglig proposition med begäran om beviljande af medel för en fästnings byggande i Boden. Riksdagen beviljade också först det ena anslaget och så det andra. Och nu hafva vi fått den stora fästningen Boden, som, när den en gång blifver färdig — det fordras ännu därför stora

anslagsbelopp och många år — kommer att, efter hvad jag hört fackmän uppgifva, kosta 40 à 50 millioner. Och den fästningen nödvändiggjordes af den järnvägen! Och är det nu så, att man bygger den ifrågavarande järnvägen, då skola vi — det har blifvit mig sagdt af militärer och ganska framstående sådana till och med — också behöfva en fästning vid Kalix älf. Skall den då också komma att kosta 40 à 50 millioner — vi skola väl dessutom äfven förlägga och aflöna ett garnisonsregemente där — så kunna herrarne således bereda sig på att få ganska stora utgifter. Detta är något, som man bör tänka på, då det gäller att besluta denna järnvägs anläggande.

Nu säger man, att en bör för denna lilla del af landet, som bebos endast af en liten klick af vårt folk, anordna kommunikationer, järnvägar och landsvägar för att kultivera denna landsdel. Men herrarne hafva sett, hvad Nederkalix kommun, som består af omkring 14,000 personer, på en kommunalstämma yttrat i denna fråga, hvilket yttrande öfverlämnats till regeringen. I detta yttrande heter det, att hvad angår kultiveringen af denna del af landet, så framgår det af förhållandena i Norr- och Västerbotten, att järnvägs framdragande icke, åtminstone på många tiotal af år, kunde verka för bygds brytande, ty den oländiga och ofruktbara mark, hvars uppodlande i och med järnvägens framdragande man velat hoppas, låge ännu ett eller två decennier efter banans färdigbyggande lika öde som fordom. Detta är ett bevis så starkt, att man icke behöfver något starkare vittnesbörd. Och man behöfver icke själf komma dit upp och se, huru det där ser ut. Ett dylikt uttalande af de helt säkert klokaste och förständigaste männen i en kommun med ett invånareantal af 14,000 personer vittnar tillräckligt i saken.

För öfrigt får jag säga, att Riksdagen, enligt min åsikt, i afseende på byggande af järnvägar varit ganska frikostig mot Norrbottens län. Den har lämnat anslag till byggande af de längsta och största järnvägar, som något län i vårt land har att uppvisa. Statsverket har inom detta län byggt icke mindre än i det närmaste 64 mil järnväg eller cirka 5 mil på hvarje 10,000 invånare, under det att det däremot finnes län, där icke en enda kilometer byggts af staten. Norrbotten har således fått på sin lott mera statsbanor än något af de öfriga länen i vårt land. Under sådana förhållanden kan man icke förevita Riksdagen att hafva varit njuigg mot Norrbottens län. Riksdagen har tvärtom varit mycket frikostig mot detta län.

Men nu säger man: »Nu vilja vi också hafva en järnväg dit upp». Ja, det vore godt och väl, om man icke hade den där faran, som jag nyss omnämnt. Då tror jag nog, att man skulle kunna bygga järnvägen på sätt herr Hans Andersson föreslagit. Men nu står den där faran kvar. Och det är den faran, som jag ser, och eftersom jag det gör, har jag icke kunnat vara med om det föreliggande utskottsbetänkandet. Och det är därför, herr talman, som

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

jag nu yrkar bifall till den af mig jämte öfriga reservanter afgifna reservationen, hvarjämte jag äfven yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Min ärade länskamrat, herr Hellström, började sitt anförande med att framhålla, att det icke är en vanlig järnväg, som det här är fråga om. Och häruti gifver jag honom fullkomligt rätt. Här i denna järnvägsfråga spelar ett nationellt intresse af den allra största betydelse in. Detta intresse har äfven, såsom vi hört, blifvit påaktadt af statsutskottet i dess föreliggande utlåtande. Dess innebörd är — det veta vi alla — att knyta finnbygden vid landet och bibringa dess befolkning kännedom om och kärlek till vårt land, vårt svenska språk och vår svenska kultur. Och detta har under det senaste årtiondet varit föremålet för såväl statsmakternas som enskildas ifrigaste sträfvan. Det är på folkbildningens väg och bland ungdomen, som man företredesvis sökt befordra detta måls vinnande. Genom Riksdagens frikostighet hafva under tidernas lopp upprättats svenska folkskolor i finnbygden. Och genom ovanlig energi och oförtrutethet hos våra svenska folkskollärare göras där uppe landvinningar. Men det är ett arbete, som går långsamt. Det behöfves generationer, för att dessa landvinningar skola bli som man önskar, att de skola vara. Och det är nog detta, som utgjort anledningen till de många, betydande maningar, som man hört äfven här i kammaren i denna fråga riktas till kammarens ledamöter.

Och, mina herrar, man hör äfven maningar i det afseendet utifrån. Det var icke för så länge sedan, man såg i den finsk-fennomanska pressen den satsen öppet uttalad, att finnbygden egentligen med orätt tillhörde Sverige och att språkgränsen äfven borde vara den politiska gränsen. Ja, pressen där borta har nog tystnat, intentionerna och tankarne äro kvar, och de kunna nog taga sig en annan och farligare väg än denna öppna utmaning, som vi sett i pressen. Det är denna utmaning, som bör göra det till ett mål för oss att söka föra den svenska kulturgränsen upp till den politiska gränsen och därigenom aflägsna faran i den form, hvori den föreligger. Det är det, som utgör rättesnöret för mitt handlingssätt i denna fråga, och det, som jag tycker bör utgöra rättesnöret för alla.

Detta bildningsarbete där uppe behöfver en kraftig och mäktig hjälp, och den mäktigaste i detta afseende är riksgränsbanans framförande till gränsen. Genom att den fördes fram till gränsen skulle man med detsamma vinna många af de fördelar, som man annars skulle få vänta på i årtionden. Man har därpå ett exempel på nära håll i Gellivarebanan. Med denna banas indragande i Gellivare socken har denna socken, ifrån att vara helt och hållet finsk, numera blifvit till öfvervägande del svensk, och så fortsätter denna bana upp i Jukkasjärvi socken med samma resultat. Det är, mina herrar, det resultatet vi skola vinna här också.

Äro vi öfverens om att detta kulturintresse bör spela den afgörande rollen vid bedömande af denna järnvägstråga, så kommer frågan: hvilken riktning skall banan taga? Då ber jag att få erinra herrarne om hvad många veta, som varit där uppe, nämligen att den bördigaste och folkrikaste delen af finnbygden ligger vid Torne älf och trakterna där omkring. Genom att föra järnvägen upp till Karungi, skulle denna pulsåder, som landsvägen genom Torneådalen bildar, komma i direkt förbindelse med järnvägen och skulle därigenom verka i det kulturintresse, hvarom det är fråga.

Då invändes naturligtvis från motsändarne: ja, men i Gellivare ha vi stora järnmalmfält, och där äro stora arbetscentra, som utträta helt annat annat än hvad här kan komma i fråga. Då svarar jag: vi ha en guldgrufva där uppe i vår fruktbara jord, vi ha en guldgrufva där i svensk företagsamhet i förening med den finska envisheten och segheten. Detta skulle omskapa den svenska finnbygden. Där skulle uppblomstra en mejerihandtering, som kanske skulle förse hela Norrbottens industricentra med deras behof.

Om nu denna järnväg går till Karungi, kommer inom en rayon af omkring 2 mil å ömse sidor en finsktalande befolkning af omkring 2,400 personer, eller således i det närmaste dubbelt så mycket som i Haparanda, i direkt förbindelse med järnvägen. Nu vill jag sätta järnvägen Lappträsk—Karungi emot Lappträsk—Haparanda. Å sträckningen Lappträsk—Haparanda finnes inom en rayon af öfver 1 mil knappt en människa eller en by, med undantag af några fattiga hemman med 8 à 10 åbor, förrän man kommer ned till Haparanda. Den del af denna bansträcknings rayon, som faller inom gränsen på det finska området, kan sålunda icke göra den nytta i kulturellt afseende, som vi så gärna skulle vilja åvågbringa.

Då framhållas af Konungens befallningshafvande och herr Hellström de vådor, som skulle uppkomma genom att föra järnvägen till Karungi. Däremot vill jag invända, att för det första utgå både Konungens befallningshafvande och motionären från en alldeles oriktig synpunkt, nämligen att järnvägen skulle sluta vid Karungi. Men hvar järnvägen skall sluta, är ju en sak, som ännu icke utgör föremål för pröfning. Hvar den skall sluta, beror på internationell öfverenskommelse. Om den skall sluta i Jylhäkoski eller Haparanda, veta vi icke. För min del skulle jag lifligt hoppas och önska, att banan sträcktes ned till Haparanda, men ponera, att den kommer att sluta i Jylhäkoski, 1,4 mil norr om Haparanda, bli då dessa faror, som Konungens befallningshafvande och motionärerna utmåla, verklighet? Därpå vågar jag att med fullaste öfvertygelse svara nej. Om vi först och främst tänka på den lokala förbindelsen mellan Torneådalen och Haparanda, där, såsom Kungl. Maj:ts befallningshafvande påpekat, äro bosatta domare och kronofogde samt banker m. m. äro belägna, så får jag säga, att den personliga förbindelsen och beröringen i vanliga fall är ytterst liten och i stället förmedlas genom ombud, och den personliga beröring, som ifråga-

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.

(Forts.)

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.
(Forts.)

kommer, inskränker sig till de fall, då befolkningen far in till Haparanda för att hämta lass, eller då man på våren och sommaren far ner på flottar, och med kändedom om finnbondens noggrannhet och månhet om styfvern, kan man vara säker på, att om finnbonden med sin kärra kommit till Jylhäkoski, så ställer han icke häst och kärra där och far därifrån med järnväg till Haparanda, utan han far direkt ned till Haparanda och utträttar hvad han skall.

Hvad handelsomsättningen beträffar, hafva vi först att tänka på exporten. Kanna vi räkna på någon afsevärd export till den finska sidan? Nej, de produkter, smör och andra landtmannaprodukter, som Torneå-dalen levererar, taga med naturnödvändighet vägen väster ut för att nå de stora industricentra i Norrbotten. Så hafva vi importen. Är det troligt, att någon större import skall kunna äga rum från Finland? Därpå svarar jag åter nej. Tullförhållandena göra nu, att man köper kaffe, socker, te, textilvaror m. m. mycket billigare i Sverige än i Finland, och dessa varor äro tvärtom ofta föremål för smuggling till Finland. Då kunna vi väl icke behöfva befara, att dessa varor skola tagas in från Finland till Sverige. Slutligen återstå de tunga varorna, såsom mjöl m. m., som af Konungens befallningshafvande påpekats. Det är också min lifliga öfvertygelse, att äfven dessa varor skola sommartiden på sjökommunikationer föras upp till Haparanda, vidare uppåt Torneå-dalen, därför att om varorna skulle hämtas öfver Torneå, skulle de först föras till dess uthamn, sedan lastas om i småbåtar för att fraktas till Torneå, sedan ytterligare lastas om i Torneå för att föras till Jylhäkoski eller den punkt, där järnvägarna komma att träffa hvarandra, och det är nog tämligen säkert, att finnbonden mycket hellre utsträcker sin färd med egen häst och kärra till Haparanda och Salmis än underkastar sig dessa ökade kostnader för varutransport. I intet af dessa afseenden förefinnes således någon anledning till de farhågor, som så lifligt accentuerats af Konungens befallningshafvande och motionären. Om det vore fråga om att föra järnvägen på den finska sidan ända upp till Öfver-Torneå, skulle jag gärna medgifva, att man med fog kunde tala om ett öfvervägande finskt intresse, men nu kan i värsta fall denna trafik sträcka sig 1,4 mil norrut. Det finnes sålunda icke alls någon fara i de riktningar, som här påpekats.

Jag vill påpeka ännu en sak. Motionären har påpekat, att Torneå-dalen är lång. Ja, den svensk-finska landgränsen är 52 mil lång, men det område, inom hvilket denna järnväg skulle verka, kan ju icke gärna sträcka sig längre upp än till en del af Öfver-Torneå. Trafiken från Korpilombolo, Pajala och Tärendö måste nödvändigtvis taga sin riktning väster ut öfver Morjärw. Således är det icke fråga om annat än att reglera förhållandena från Matarengi eller några mil längre upp samt till Haparanda.

Om nu järnvägen under sin första sträckning går till Karungi, få väl herrarne dock medgifva, att den får större rayon, inom hvilken

den kan verka för kulturella intressen och i odlingsafseende, än om den sträcker från Lappträsk till Haparanda och går alldeles vid sidan af det finska området. Det finska området skulle då blifva fullkomligt lika slutet som det för närvarande är, om vi icke vidtaga en annan åtgärd, nämligen byggandet af ännu en bana upp igenom finnbygden. Men när kunna vi få en sådan? Jo, först när det blir för sent.

Om fortsättning af norra stambanan till riksgränsen mot Finland.
(Forts.)

Jag vill till sist betona, att mellan Haparandaintresset samt Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag icke bör vara någon egentlig motsättning. Jag har redan framhållit, att järnvägen ju icke kommer att sluta i Karungi, utan den kommer, enligt Kungl. Maj:ts tanke, att gå en mil nedanför Karungi och kanske än längre, och den kommer därigenom att sätta Haparanda samhälle i direkt eller åtminstone mycket nära förbindelse med järnvägen. Icke skall väl då ett stort nationellt intresse ändock få stå tillbaka för ett lokalt intresse, helst Haparanda i allt fall får mycket större fördelar än någon annan norrländsk kuststad.

Det är på dessa skäl och särskildt just ur nationell synpunkt jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Som flere talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af ifrågasvarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,43 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.